

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

1
2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

POKYNY PRO AUTORY

NABÍDKA RUKOPIŠŮ

REDAKCE PŘIJÍMÁ POŽADAVKY SPOLU SE ZASLANÝMI ČLÁNKY NA E-MAILOVÉ ADRESE redakce@uur.cz. GRAFICKÉ PŘÍLOHY VĚTŠÍHO ROZSAHU JE MOŽNO ZASLAT PROSTŘEDNICTVÍM SERVERU [USCHOVNA.CZ](http://uschovna.cz). ZASLANÝ PRŮVODNÍ DOPIS MUSÍ OBSAHOVAT PLNÉ JMÉNO, ADRESU PRACOVISTĚ A KONTAKTNÍ ÚDAJE (E-MAILOVÁ ADRESA, TELEFONNÍ ČÍSLO). PŘI ŽÁDOSTI O ZAŘAZENÍ ČLÁNKU DO RECENZNÍHO ŘÍZENÍ JE TŘEBA TUTO SKUTEČNOST V PRŮVODNÍM DOPISE VÝSLOVNĚ UVÉST. PODROBNĚJŠÍ INFORMACE NALEZNETE NA www.uur.cz V SEKCI PUBLIKAČNÍ ČINNOST, KNIHOVNA – ČASOPIS URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ – RECENZNÍ ŘÍZENÍ.

FORMÁLNÍ POŽADAVKY

ROZSAH TEXTU BY MĚL ČINIT CCA 3–10 NORMOSTRAN (1 NORMOSTRANA = 60 ÚHOZŮ NA 30 ŘÁDKŮ), NEDOHODNETE-LI SE S REDAKCÍ JINAK. ZA KAŽDÝM TEXTEM PŘÍSPĚVKU MUSÍ BÝT UVEDENO JMÉNO AUTORA. STANDARDNÍMU PŘÍSPĚVKU BY MĚL PŘEDCHÁZET ZHRUBA DESETIŘÁDKOVÝ SOUHRN – ABSTRAKT (PRO RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY PLATÍ SAMOSTANÉ PRAVIDLO – VIZ NÍŽE), KTERÝ BUDE MOŽNO POUŽÍT TAKÉ PRO REDAKCI ZAJIŠTĚNÉ ANGLICKÉ SHRNUTÍ V HLAVNÍCH RUBRIKÁCH (NETÝKÁ SE INFORMACÍ).

ZA NEDÍLNOU SOUČÁST PŘÍSPĚVKU JE POVAŽOVÁN SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ A JEJICH DOSTUPNOST. BIBLIOGRAFICKÉ CITACE MUSEJÍ BÝT ZPRACOVÁNY PODLE NORMY ČSN ISO 690. TEXTOVÁ ČÁST JE VYŽADOVÁNA V TEXTOVÉM EDITORU WORD. GRAFICKÁ ČÁST SE ZÁSADNĚ POSÍLÁ SAMOSTATNĚ JAKO PŘÍLOHA S UVEDENÍM ZDROJŮ. OBRÁZKY KE SKENOVÁNÍ LZE PŘILOŽIT NA DIAPOZITIVECH NEBO FOTOGRAFIÍCH S LESKLÝM POVRCHEM. POČÍTAČOVĚ ZPRACOVANÉ OBRÁZKY SE DODÁVAJÍ VE FORMÁTU TIFF (PŘÍP. JPG) V ROZLIŠENÍ MIN. 300 DPI; VEKTOROVÁ GRAFIKA VE FORMÁTU CDR, EPS, WMF A1. REDAKCE SI VYHRAZUJE PRÁVO VÝBĚRU GRAFICKÉHO DOPROVODU TEXTU. ZA PŮVODNOST PŘÍSPĚVKU ODPOVÍDÁ AUTOR (VIZ PROHLÁŠENÍ AUTORA). RUKOPISY A GRAFIKU REDAKCE VRACÍ POUZE NA ŽÁDOST AUTORA.

AUTORIZACE

POKUD SE AUTOR NEVYJÁDŘÍ DO PĚTI DNŮ OD ODESLÁNÍ REDAKČNÍ ŽÁDOSTI O AUTORIZACI TEXTU, POVAŽUJE REDAKCE TEXT ZA ODSOUHLASENÝ A ZVEŘEJNÍ JEJ S PŘÍPADNÝMI REDAKČNÍMI ÚPRAVAMI.

RELEVANTNÍ PŘÍSPĚVKY JSOU RECENZOVÁNY (www.uuur.cz – ČASOPIS – RECENZNÍ ŘÍZENÍ).

ŽADATELŮM O RECENZNÍ ŘÍZENÍ:

PŘEDKLÁDÁTE-LI ČLÁNEK K RECENZNÍMU ŘÍZENÍ, INFORMUJTE, PROSÍM, REDAKCI O JEHO PŘÍPADNÉM PUBLIKOVÁNÍ V JINÝCH ODBORNÝCH PERIODIKÁCH. K RECENZOVANÝM PŘÍSPĚVKŮM POŽADUJE REDAKCE ŠIRŠÍ SHRNUTÍ V ČEŠTINĚ (V ROZSAHU CCA JEDNÉ NORMOSTRANY), KTERÉ BUDE V PŘÍPADĚ SCHVÁLENÍ REDAKČNĚ PŘELOŽENO DO ANGLIČTINY A K ČLÁNKU PŘIPOJENO. RECENZOVANÉ PŘÍSPĚVKY NEJSOU HONOROVÁNY.

VYDÁVÁ ÚSTAV ÚZEMNÍHO ROZVOJE, ORGANIZAČNÍ SLOŽKA STÁTU,
ZŘÍZENÁ MINISTERSTVEM PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR.

URBANISMUS A ÚZEMNÍ ROZVOJ

1
2020

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

ÚSTAV
ÚZEMNÍHO
ROZVOJE

Urbanismus a územní rozvoj
číslo 1/2020
ročník XXIII.
Vychází 6× ročně.
ISSN 1212-0855, MK ČR E 7021

Vydává:

Ústav územního rozvoje
Jakubské nám. 3
602 00 Brno
tel. (ústředna): 542 423 111
www.uur.cz

Redakce:

redakce@uur.cz
Ing. arch. Lubor Fridrich (šéfredaktor)
tel. 542 423 121
Mgr. Tamara Blatová
tel. 542 423 116

Redakční rada:

Ing. arch. Hana Bártová
Ing. arch. Milan Bušina, Sydney, Austrálie
Ing. Eva Fialová
prof. Ing. arch. Maroš Finka, Ph.D.
prof. Anna Geppert, Ph.D., Paříž, Francie
prof. Ing. arch. Jan Koutný, CSc.
Ing. arch. Milan Körner, CSc.
Ing. Zdeňka Kučerová (místopředsedkyně)
prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.
Ing. Iveta Laštůvková
doc. Dr. Otakar Máčel, Delft, Nizozemí
prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ing. arch. Vladimír Matuš, Toronto, Kanada
Ing. arch. Jaroslav Sedlecký
Ing. arch. Veronika Šindlerová, Ph.D.
Mgr. Petr Tonev, Ph.D.
RNDr. Václav Tremel
Ing. arch. Martin Tunka (předseda)
Ing. Roman Vodný, Ph.D. (místopředseda)
doc. Ing. arch. Jakub Vorel, Ph.D.
Ing. arch. Karel Wirth

Objednávky předplatného:

e-mail: redakce@uur.cz

Roční předplatné:

480,- Kč

Bankovní spojení:

ČNB 19-27321621/0710

Sazba a tisk:

GRAFEX-AGENCY s.r.o.
Helceletova 16, 602 00 Brno

Náklad: 1 450 výtisků

Toto číslo vyšlo v březnu 2020

Názory publikované v článcích nemusejí
vždy vyjadřovat stanovisko redakce a ústavu.
Redakce si vyhrazuje právo zkrácení textu
a výběru grafiky k jednotlivým příspěvkům.

Foto na titulní straně obálky:
Dobřichovice © UpVision s.r.o.

OBSAH

STANDARD VYBRANÝCH ČÁSTÍ ÚZEMNÍHO PLÁNU

/ Josef Morkus, Kateřina Vrbová

3

VÝZKUMNÝ PROJEKT ROZŠÍŘÍ SPEKTRUM ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADŮ A MONITOROVACÍCH INDIKÁTORŮ STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE 2021+ / Ivana Svojková, Jana Šimanová

7

DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ – POTŘEBNÉ NOVELY ZÁKONŮ SCHVÁLENY / Kateřina Vrbová

8

ODPOVĚDI ODBORNÍKŮ NA OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ SE ZMĚNAMI NAŠEHO ÚZEMÍ PO ROCE 1989 A S VÝHLEDEM DO BUDOUCNA

Vladimír Dujka

10

Lubor Herzán

11

Jan Kasl

12

Milan Košar

14

Vítězslav Kuta

15

Karel Maier

16

Radim Perlín

17

Vladimíra Šilhánková

18

Martin Tunka

19

30 LET NADACE PRO ROZVOJ ARCHITEKTURY A STAVITELSTVÍ

(ARCHITECTURE AND BUILDING FOUNDATION, NADACE ABF) / Jan Fibiger

21

DOPRAVA VE VEŘEJNÉM PROSTORU / Jakub Kotrla

24

VENKOV 2020

13. ROČNÍK SEMINÁŘE / Radim Perlín

25

MUNNIS 2020 V PLNÉM PROUDU

DRUHÁ ŠANCE PRO BROWNFIELDY / Adéla Hýlová

26

KONFERENCE POČÍTÁME S VODOU 2019

REVITALIZACE VEŘEJNÝCH PROSTOR SE ZAPOJENÍM

MODRO-ZELENÉ INFRASTRUKTURY / Ivana Kabelková

27

URBANIZACE KRAJINY A NÁSTROJE K JEJÍMU USMĚŘOVÁNÍ

KONFERENCE / Jakub Kotrla

31

CO PÍŠÍ JINDE

33

Pořizovatelská praxe

Stavebně správní praxe

Mimořádná příloha:

OBČAN A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ

A
N
K
E
T
A

A
K
T
U
A
L
I
T
Y
A
I
N
F
O
R
M
A
C
E

P
Ř
Í
L
O
H
Y

SLOVO ÚVODEM

Hlavní rubriku prvního čísla ročníku 2020 tvoří tři příspěvky. První z nich informuje o metodice vedoucí ke sjednocování digitálních dat a o nezbytné budoucí standardizaci – jednotném vzhledu závazných výkresů územních plánů. Výzkumnému projektu, který v návaznosti na Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+ realizuje ve spolupráci s Odborem regionální politiky Ministerstva pro místní rozvoj Technická univerzita v Liberci, je věnován další příspěvek této rubriky, kterou uzavírá pohled na současný stav digitalizace stavebního řízení a územního plánování a s ním související legislativní změny.

Rubriku Názory a diskuse tentokrát nahrazuje anketa, kterou v loňském roce realizovala redakce časopisu. Odborníci v ní stručně odpovídali na pět otázek vztahujících se k změnám, kterými prošlo naše území po roce 1989, a k možnostem, které z daného stavu vyplývají pro budoucí léta.

Informační rubriku otevírá ohlédnutí za třiceti lety činnosti Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství. Následující příspěvek je věnován dopravě ve veřejném prostoru jako součásti Politiky architektury a stavební kultury ČR. Dozvíte se také o semináři Venkov 2020, pořádaném Výzkumným centrem Rural při Přírodovědecké fakultě UK. Možnostem, které skýtají brownfieldy, bylo věnováno setkání, o němž informuje následující text. Na pražské Novoměstské radnici se konala konference věnovaná revitalizaci veřejných prostor se zapojením veřejné infrastruktury, o níž informuje další příspěvek rubriky, kterou uzavírá informace o letošní konferenci zabývající se urbanizací krajiny a jejími souvislostmi.

Součástí letošní jedničky je mimořádná příloha Občan a územní plánování. Cílem této informační brožury je napomoci občanům orientovat se v oblasti veřejného stavebního práva s důrazem na ty instituty stavebního zákona, které se jich nejvíce dotýkají.

Příjemné čtení přeje

redakce U&ÚR

STANDARD VYBRANÝCH ČÁSTÍ ÚZEMNÍHO PLÁNU

Josef Morkus, Kateřina Vrbová

Článek podává základní informace o standardu vybraných částí územního plánu, který vydalo Ministerstvo pro místní rozvoj jako metodický pokyn v říjnu 2019. Standard určuje, jakým způsobem mají být uspořádána digitální data územního plánu a definuje jednotný vzhled závazných výkresů územního plánu. Metodický pokyn slouží ke sjednocení praxe jednotlivých projektantů a pořizovatelů, není však závazným právním předpisem. Tím bude až vyhláška, která bude z této metodiky vycházet, a kterou ministerstvo vydá nejpozději do tří let.

Všechny obory, které pracují s informacemi o území, již považují práci s digitálními daty za samozřejmost. S narůstajícím množstvím dat a rostoucími požadavky na jejich další strojovou zpracovatelnost se ukazuje, jak důležitou roli hraje jejich kvalita a forma. Proto Ministerstvo pro místní rozvoj (dále jen ministerstvo) připravilo a v říjnu 2019 vydalo metodický pokyn „Standard vybraných částí územního plánu“. Metodický pokyn definuje datový model vybraných jevů územního plánu, pro něž je požadováno odevzdání ve formě přesně stanovených strukturovaných digitálních dat, a zavádí jednotný standard grafických výstupů pro závazné výkresy územního plánu.

Metodický pokyn je doprovázen dokumentací datového modelu a přílohami s přehledem požadavků a katalogem jevů. Zveřejněny byly i vzorové výkresy, vzorové datové struktury a knihovna grafických symbolů pro standardní zobrazení jevů v prostředí ESRI. Veškeré dokumenty jsou publikovány a volně ke stažení na stránkách ministerstva i Ústavu územního rozvoje.

Ministerstvo připravilo metodický pokyn na základě podkladů zpracovaných Asociací pro urbanismus a územní plánování ČR a společnostmi HYDROSOFT Veleslavín s. r. o. a T Mapy spol. s r. o.

Úvodní strana metodického pokynu a dokumentace datového modelu Standardu vybraných částí územního plánu

Důvody standardizace

Územní plán je významným dokumentem veřejné správy, závazným pro rozhodování v území. Jeho výstupy však dosud nebyly na celostátní úrovni standardizovány, což v mnohém zhoršovalo jeho aplikaci, ať už při rozhodovacích procesech, nebo využívání jeho dat v další územně plánovací činnosti.

Jednotný standard vybraných částí územního plánu má přinést lepší srozumitelnost, porovnatelnost a koordinaci jednotlivých územních plánů, vyšší standardy v organizaci předávání a prezentace dat, efektivnější využitelnost dat v územně analytických podkladech a dalších dokumentech a analýzách veřejné správy, odborné veřejnosti či komerční sféry.

Standard též představuje naplnění Programového prohlášení vlády, která se v roce 2018 zavázala připravit jednotný model pro správu a prezentaci územních plánů, který přispěje k jejich jednodušší čitelnosti pro občany i veřejnou správu a umožní jejich vzájemnou koordinaci.

Standardně zpracovaná data územních plánů jsou nutnou podmínkou pro jejich zpřístupnění v prostředí připravovaného centrálního informačního systému územního plánování, který bude představovat národní geoportál územního plánování. Na přípravě tohoto systému v současné době ministerstvo intenzivně pracuje, jeho zprovoznění je plánováno na červenec roku 2023. Data zpracovaná ve standardu by měla být v rámci tohoto informačního systému centrálně transformována a publikována pro potřeby plnění Směrnice 2007/2/ES o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE).

Předmět standardu

Předmětem standardu jsou vybrané jevy územního plánu, pro které je požadováno odevzdání ve formě jednotné strukturovaných vektorových digitálních dat. Metodika dále požaduje sjednocení grafického vyjádření těchto jevů ve výkresech výrokové části územního plánu.

Naopak standard neurčuje pro jednotlivé jevy, např. pro standardizované plochy, jednotnou regulaci, jelikož usměrňování změn v území musí vždy reflektovat jedinečné vlastnosti dané obce a nelze jej, na rozdíl od jednotného uspořádání a grafického podání, standardizovat v rámci celého státu. Tím je ponechána volnost a prostor pro vyjádření unikátních specifických podmínek jednotlivých území.

Standardizované jevy územního plánu jsou:

- » řešené území,
- » vymezení částí územního plánu s prvky regulačního plánu,
- » zastavěné území,
- » plochy s rozdílným způsobem využití,
- » plochy zastavitelné, plochy přestavby, plochy změn v krajině,
- » plochy a koridory, ve kterých je rozhodování o změnách v území podmíněno dohodou o parcelaci, územní studií či regulačním plánem,
- » plochy a koridory územních rezerv,
- » veřejně prospěšné stavby, opatření a asanace,
- » koridory dopravní a technické infrastruktury,
- » územní systém ekologické stability,
- » systém sídelní zeleně,
- » systém významných veřejných prostranství.

Standard se vztahuje jak na tvorbu nových územních plánů, tak na změny stávajících územních plánů a na jejich úplná znění.

Je třeba upozornit, že standard nepřináší do územního plánování revoluci. V mnoha krajích jsou již dnes definovány modely pro zpracování územních plánů, při přípravě tohoto metodického pokynu bylo využito poznatků z jejich dlouholeté implementace v praxi.

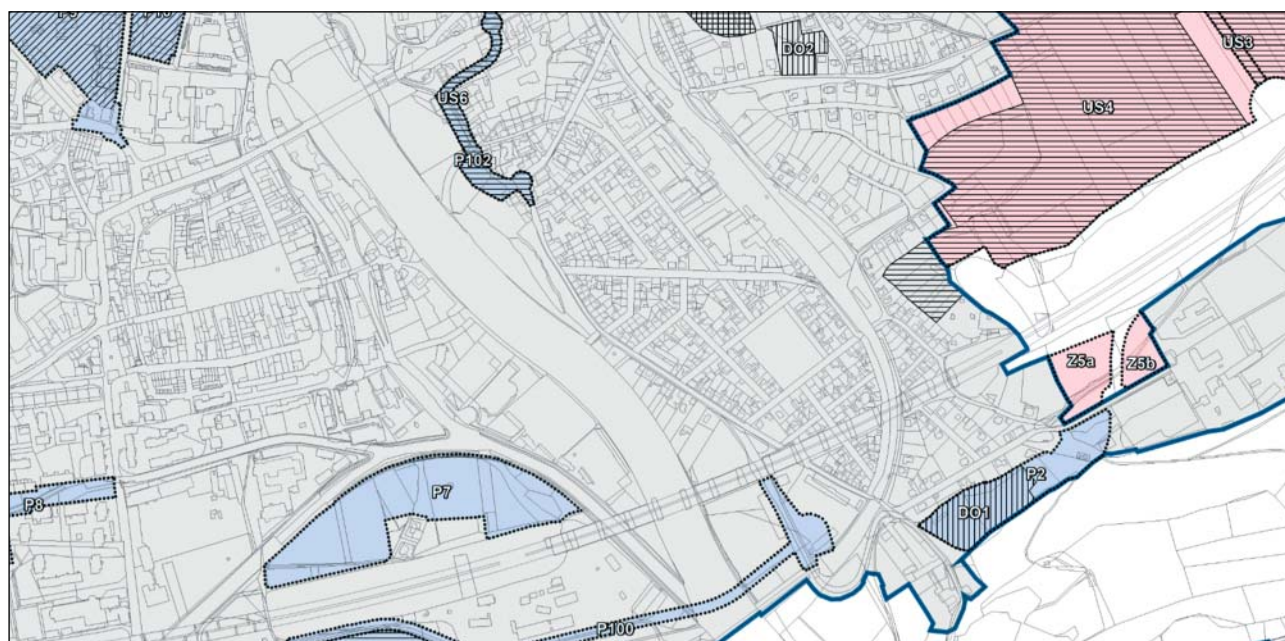
Rozsah standardu

Z hlediska grafických výstupů územního plánu je standardizován celý výkres základního členění území, celý výkres veřejně prospěšných staveb, opatření a asanačních a vybrané prvky hlavního výkresu. Definován je způsob grafického zobrazení i popisu jednotlivých jevů. Předmětem standardizace není grafické zobrazení prvků výkresů, odůvodnění, ani schémat (ve výrokové části ani v části odůvodnění). Předmětem standardu rovněž nejsou prvky mapového díla, které slouží jako podklad pro zpracování výkresů.

RGB číslo / výška / šířka		
178-178-178 / —		HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ
67-113-168 / 242-242-242		HRANICE ZASTAVĚNÉHO ÚZEMÍ
0-0-0 / 255-235-237	Z1	ZASTAVITELNÉ PLOCHY
0-0-0 / 228-233-247	P1	PLOCHY PŘESTAVBY
0-0-0 / 244-255-224	K1	PLOCHY ZMĚN V KRAJINĚ
255-127-127 / 0-0-0	R1	ÚZEMNÍ REZERVA
0-0-0 / 0-92-230	U1	ČÁSTI ÚZEMNÍHO PLÁNU S PRVKY REGULAČNÍHO PLÁNU
PLOCHY A KORIDORY, VE KTERÝCH JE ROZHODOVÁNÍ O ZMĚNÁCH V ÚZEMÍ PODMÍNĚNO		
	DO1	UZÁVŘENÍM DOHODY O PARCELACI
	US1	ZPRACOVÁNÍM ÚZEMNÍ STUDIE
	RP1	VYDÁNÍM REGULAČNÍHO PLÁNU
	DU1	ZPRACOVÁNÍM ÚZEMNÍ STUDIE A UZÁVŘENÍM DOHODY O PARCELACI
	DR1	VYDÁNÍM REGULAČNÍHO PLÁNU A UZÁVŘENÍM DOHODY O PARCELACI

Standardizovaná legenda výkresu základního členění území

Standard mimo jiné určuje členění ploch s rozdílným způsobem využití, přičemž vychází z vyhlášky č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, a prohlubuje, resp. zpodrobňuje stanovené členění. Současná praxe ukazuje, že naprostá většina zpracovatelů územních plánů pokládá za správné a nezbytné urbanistickou koncepci vy-

Výřez ze vzorového výkresu základního členění území

PLOCHY S ROZDÍLNÝM ZPŮSOBEM VYUŽITÍ (RZV)			
číslo RZV	stavební	územní	číslo rezervy
			hranice ploch s rozdílným způsobem využití (RZV)
255-170-15	BV	BV	bydlení venkovské
255-100-0	BI	BI	bydlení individuální
255-50-0	BO	BO	bydlení víceobecné
224-22-22	BH	BH	bydlení hromadné
255-0-0	BX	BX	bydlení jiné
255-230-0	RI	RI	rekreace individuální
235-233-15	RZ	RZ	rekreace - zahradkové osady
240-240-5	RO	RO	rekreace - oddechové plochy
255-200-15	RH	RH	rekreace hromadná - rekreační areály
255-215-50	RX	RX	rekreace jiné
220-80-140	OV	OV	občanské vybavení veřejné
210-40-110	OK	OK	občanské vybavení komerční
255-255-125	OS	OS	občanské vybavení - sport
220-150-182	OL	OL	občanské vybavení lázeňské
205-195-150	OH	OH	občanské vybavení - hřištní
210-70-120	OX	OX	občanské vybavení jiné
255-235-175	PP	PP	vybraná veřejná prostranství s převahou zpevněných ploch
115-155-0	PZ	PZ	vybraná veřejná prostranství s převahou zeleně
255-220-175	PX	PX	vybraná veřejná prostranství jiné

Část standardizované legendy hlavního výkresu

jádrům podrobnějším členěním těchto ploch a detailnější specifikací podmínek jejich využití. Základním prvkem standardizace hlavního výkresu je tedy poměrně rozsáhlý výčet ploch s rozdílným způsobem využití. Cílem bylo navrhnout možnou výběrovou řadu, ze které si bude projektant vybírat takovou skladbu ploch, jaká je pro danou sídelní jednotku nejvhodnější. Neznamená to tedy, že územní plán bude obsahovat všechny standardizované položky, ale pouze jejich adekvátní výběr. Ve výčtu ploch s rozdílným způsobem vy-

užití se standardizují i plochy zeleně, jejichž doplnění nad rámec vyhlášky č. 501/2006 Sb. se v praxi ukazuje jako potřebné. Standard obsahuje i charakteristiky jednotlivých ploch s rozdílným způsobem využití, koridorů a překrývných značení, neurčuje však jejich konkrétní regulaci, která musí být vždy stanovena pro dané řešené území.

Požadavky na digitální zpracování vektorových dat

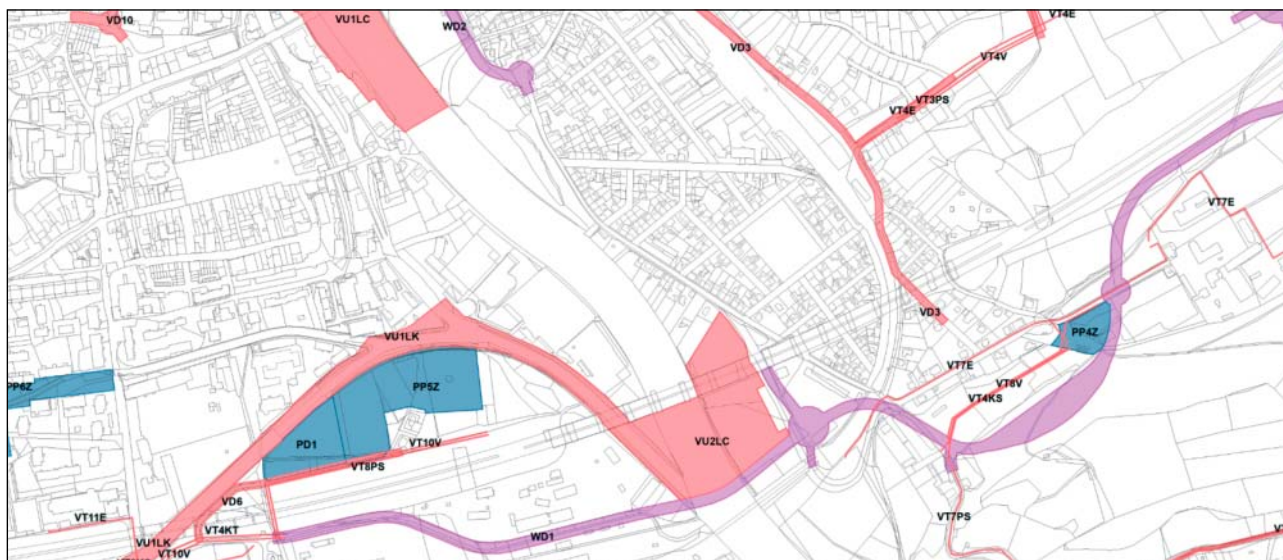
Standard určuje požadavky na digitální zpracování vektorových dat, rozdělené na požadavky pro zpracovatele pracující v systémech GIS a v systémech CAD, a definuje standardní vektorová data územního plánu včetně obsahu vrstev, typu grafiky, popisu atributů a jejich povolených hodnot. Stanoveny jsou požadavky na vzájemný soulad vrstev, na zpracování rastrových ekvivalentů výkresů i na uspořádání digitálně odevzdávaných dat. Doporučeno je i pořadí vrstev v jednotlivých výkresech. Podporovanými formáty pro příjem vektorových dat jsou v tuto chvíli formáty *.shp a *.dxf. Pro kontrolu správnosti dat a jejich import do centrálního datového skladu bude sloužit elektronický ETL nástroj, přičemž metodika definuje pravidla této kontroly. Ve vybraných případech bude výsledkem kontroly pouze varování, v případě závažných chyb však nebude možné data do centrálního datového skladu nahrát a budou vrácena k opravě.

Aplikace standardu a další kroky

Podle metodického pokynu v současné době vznikají první územní plány zpracované ve standardu, a to od malých sídel až po stotisícové město. Podle zkušeností s aplikací standardu a na základě zpětné vazby od uživatelů bude ministerstvo metodický pokyn upřesňovat. Novela stavebního zákona schválená v únoru 2020 počítá s tím, že bude standard závazně ukotven formou prováděcí vyhlášky, a to nejpozději do 3 let od nabytí účinnosti této novely.

Výřez ze vzorového hlavního výkresu

Výřez ze vzorového výkresu veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací

ROB 178-178-178 / ...	HRANICE ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ
223-115-255 / 232-190-255	PLOCHY A KORIDORY S MOŽNOSTÍ VYVLASTNĚNÍ I UPLATNĚNÍ PŘEDKUPNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉ PROSPĚŠNÉ STAVBY DOPRAVNÍ A TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY:
	WD DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA
	WT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA
223-115-255	WT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA VYJÁDŘENÁ LINÍ
255-127-127 / 255-190-190	PLOCHY A KORIDORY S MOŽNOSTÍ VYVLASTNĚNÍ VEŘEJNÉ PROSPĚŠNÉ STAVBY DOPRAVNÍ A TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY:
	VD DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA
	VT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA
255-127-127	VT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA VYJÁDŘENÁ LINÍ
	VEŘEJNÉ PROSPĚŠNÁ OPATŘENÍ:
	VK SNÍŽOVÁNÍ OHROŽENÍ V ÚZEMÍ POVODŇEMI A JINÝMI PŘÍRODNÍMI KATASTROFAMI
	VR ZVYŠOVÁNÍ RETENČNÍCH SCHOPNOSTÍ ÚZEMÍ
	VU ZALOŽENÍ PRVKŮ ÚZEMNÍHO SYSTÉMU EKOLOGICKÉ STABILITY
	VG OCHRANA ARCHEOLOGICKÉHO DĚDICTVÍ
	VB STAVBY A OPATŘENÍ K ZAJIŠŤOVÁNÍ OBRANY A BEZPEČNOSTI STÁTU
	VA ASANACE (OZDRAVĚNÍ) ÚZEMÍ
102-153-205 / 158-187-215	PLOCHY A KORIDORY S MOŽNOSTÍ UPLATNĚNÍ PŘEDKUPNÍHO PRÁVA VEŘEJNÉ PROSPĚŠNÉ STAVBY DOPRAVNÍ A TECHNICKÉ INFRASTRUKTURY:
	PD DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURA
	PT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA
102-153-205	PT TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA VYJÁDŘENÁ LINÍ
	PO STAVBY OBČANSKÉHO VYBAVENÍ, KTERÉ JSOU VEŘEJNOU INFRASTRUKTUROU
	PP VEŘEJNÁ PROSTRANSTVÍ

Standardizovaná legenda výkresu veřejně prospěšných staveb, opatření a asanací

ETL nástroj mají v tuto chvíli možnost využít pracovníci krajských úřadů, v průběhu letošního roku by měl být upraven a zpřístupněn rovněž pro projektanty a pořizovatele za účelem umožnění průběžné kontroly souladu dat se standardem.

Aby se standard rychleji rozšířil a byl plošně aplikován, rozhodlo se ministerstvo výrazně zvýhodnit územní plány zpracované ve standardu v rámci dotačního programu „Podpora územně plánovacích činností obcí“, ve výzvě na dotační titul „Územní plán“. Pro úplnost uvádíme, že lhůta pro doručení žádosti v aktuální výzvě byla od 11. listopadu 2019 do 11. února 2020. Zpracování územních plánů ve standardu plánuje ministerstvo podporovat i v příštím roce, o podrobnostech výzvy budeme čtenáře včas informovat i prostřednictvím tohoto časopisu.

Ministerstvo v současné době zahajuje práce na standardu vybraných částí zásad územního rozvoje a do budoucna počítá i se standardem územně analytických podkladů. Všechny tyto aktivity by měly přispět ke konsolidaci a zpřístupňování dat z územně plánovací činnosti v rámci připravovaného národního geoportálu územního plánování.

Ing. arch. Josef Morkus, Ph.D.

Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.

Odbor územního plánování

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

ENGLISH ABSTRACT

A standard for selected constituents of spatial plans, by Josef Morkus & Kateřina Vrbová

This article presents basic information on a Standard for selected constituents of spatial plans, as published by the Ministry for Regional Development for purposes of methodological instruction in October 2019. The Standard stipulates the manner in which digital data of spatial plans should be arranged and defines a unified form of drawings obligatory for spatial plans. This instruction has been issued in order to unify the practice of planners and contracting authorities. It is not an obligatory regulation, however; this will only be an ordinance based on this methodology which the Ministry plans to publish within the next three years.

VÝZKUMNÝ PROJEKT ROZŠÍŘÍ SPEKTRUM ÚZEMNĚ ANALYTICKÝCH PODKLADŮ A MONITOROVACÍCH INDIKÁTORŮ STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE 2021+

Ivana Svojková, Jana Šimanová

V listopadu 2019 vláda schválila Strategii regionálního rozvoje ČR 2021+, kterou připravilo Ministerstvo pro místní rozvoj. Její součástí byl návrh nových monitorovacích indikátorů. Jedním z nových monitorovacích indikátorů jsou průměrné příjmy obyvatelstva v kupní síle, které bude možné sledovat na úrovni jednotlivých obcí (a městských částí u statutárních měst). Za tím účelem realizuje Technická univerzita v Liberci výzkumný projekt ve spolupráci s Odborem regionální politiky MMR ČR a dalšími orgány státní správy. Jeho cílem je zpracování metodiky odhadu průměrných příjmů obyvatelstva a cenových hladin v malých oblastech.¹⁾

Hlavním cílem připravované metodiky je stanovit udržitelný a opakovatelný postup vyčíslení hodnot indikátorů příjmů obyvatel na bázi čistého disponibilního důchodu domácností na území jednotlivých obcí, a to v nominální hodnotě a v paritě kupní síly obyvatel (tj. se zohledněním místních cenových hladin). Důraz je přitom kladen na vyhodnocení a interpretaci reálných územních rozdílů v příjmové pozici obyvatel (domácností) až na úrovni jednotlivých obcí, pro něž nejsou příjmové ukazatele, natož příjmové ukazatele v kupní síle, dosud k dispozici. Nejnížší územní úroveň z oficiálních zdrojů publikovaných dat o příjmech obyvatelstva jsou vyšší územně správní celky (NUTS3). Snahou je analyticky zhodnotit data evidovaná orgány státní správy do indikátorů využitelných pro účely regionální politiky. Příjmy obyvatel patří mezi nejlépe interpretovatelné ukazatele a zároveň jde o data, která jsou státní správou pravidelně sbírána. Kromě mezd bude výsledný příjmový indikátor obsahovat také např. příjmy z podnikání, pronájmů, majetku, jakož i pojistné a nepojistné sociální dávky. Cenové hladiny budou zohledňovat průměrné ceny potravin, spotřebního zboží, služeb i bydlení v dané oblasti.

Pokud jde o cenové hladiny, výzkumný projekt navazuje na projekt TD020047 „Regionální cenový index jako indikátor reálných socioekonomických disparit“ úspěšně ukončený v roce 2015 (řešitelem byla rovněž Technická univerzita v Liberci a stejný výzkumný tým), kde byla Minis-

terstvem pro místní rozvoj certifikována metodika odhadu cenových hladin pro okresy České republiky. Metodika společně s ostatními výsledky projektu jsou k dispozici na webu projektu <http://vyzkum.ef.tul.cz/td020047/>.

Aktuálně mají řešitelé k dispozici sady územně detailních a anonymizovaných příjmových a cenových dat od orgánů státní správy, která testují ve vybraných obcích s rozšířenou působností (ORP). První pilotní výstupy budou uplatněny v roce 2020 v rámci aktualizace územně analytických podkladů ORP Liberec. Ambicí řešitelského týmu i Odboru regionální politiky MMR je uplatnit územně detailní data v šablonách územně analytických podkladů a rozšířit tak nabídku indikátorů v rámci sociálního a ekonomického pilíře používaných v praxi územního plánování a regionálního rozvoje. Součástí plánovaných výstupů projektu jsou i soubory interaktivních webových map umožňujících přístup do vytvářené databáze v rozsahu celé České republiky.

Mgr. Ivana Svojková
Odbor regionální politiky
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
Ing. Jana Šimanová, Ph.D.
Ekonomická fakulta
Technická univerzita v Liberci

ENGLISH ABSTRACT

A research project will broaden the scope of documents of spatial analysis and the monitoring indicators for Strategy of Regional Development 2021+, by Ivana Svojková & Jana Šimanová

The Strategy of Regional Development 2021+, a document prepared by the Ministry for Regional Development, was approved by the government in November 2019. As a part of it, new monitoring indicators were proposed, one of which is income of population in terms of purchasing power at the level of municipalities (municipal districts for statutory cities). For this reason, the Technical University of Liberec, assisted by the Department of Regional Policy of the Ministry for Regional Development and other bodies of state administration, are working on an important research project focused on a new methodology for the estimation of average income of the population and price levels in remote regions.

1) Projekt „Využití Big Data pro vyhodnocení socio-ekonomické pozice obyvatel v typech území definovaných Strategií regionálního rozvoje 2021+“ (TL01000303, s dobou řešení 2/2018–06/2021) byl podpořen v 1. výzvě společenskovo-technologického programu ETA Technologické agentury České republiky. Ministerstvo pro místní rozvoj zde vystupuje v roli externího aplikačního garanta.

DIGITALIZACE STAVEBNÍHO ŘÍZENÍ A ÚZEMNÍHO PLÁNOVÁNÍ – POTŘEBNÉ NOVELY ZÁKONŮ SCHVÁLENY

Kateřina Vrbová

Současný stav digitalizace stavební agendy, ať již v oblasti elektronizace procesů či sdílení potřebných dat je neuspokojivý, proto Ministerstvo pro místní rozvoj ČR ve spolupráci s řadou odborníků z praxe zahájilo již v roce 2019 intenzivní práce na projektu digitalizace stavebního řízení a územního plánování. Jeho hlavním cílem je vytvoření společné jednotící platformy, která umožní efektivní využití informačních technologií v této oblasti, sdílení dat a standardizaci procesů v rámci vzájemné komunikace mezi orgány státní správy navzájem i mezi orgány státní správy a veřejností. Článek představuje s tím související změny v oblasti legislativy.

Celkový koncept digitalizace stavebního řízení a územního plánování byl připraven na sklonku roku 2018 Ministerstvem pro místní rozvoj v úzké spolupráci s ICT Unií. Projekt se pak plně rozjel v průběhu loňského roku, kdy byl koncept rozpracován a diskutován v rámci zřízených pracovních skupin s řadou odborníků (jedná se o širokou platformu, kde jsou zástupci profesních komor, vybraných ministerstev, stavebních úřadů, specialisté na e-government a další). S ohledem na možnost čerpání peněz z evropských strukturálních fondů bylo nutné ve velmi krátkém čase připravit a prosadit potřebnou právní úpravu, která je k realizaci tohoto projektu nutnou podmínkou. To se i vzhledem k nebyvalé politické podpoře podařilo a dne 26. 2. 2020 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 47/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřictví a o změně a doplnění některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Jedná se o zavedení souboru informačních systémů (IS), které významně napomohou digitalizaci rozsáhlé agendy stavebního práva.

Hlavním přístupovým místem z hlediska běžného občana, který se chystá stavět, by se měl stát **Portál stavebníka**. Součástí tohoto portálu bude kromě všeobecných informací a metodik i neveřejná část sloužící pro jednotlivé stavebníky k podávání žádostí pomocí interaktivních formulářů a k zajištění přístupu oprávněných osob k dalším IS stavební agendy. Těmi jsou *IS Evidence územních a stavebních řízení a jiných postupů*, *IS Evidence elektronických dokumentací*, *IS Identifikačního čísla stavby* a *Národní geoportál územního plánování*. Významným zdrojem informací pro výkon stavební agendy jsou digitální technické mapy, které dosud nebyly na území ČR vedeny jednotně. Z tohoto důvodu je připravovaný projekt digitálních technických map součástí celého konceptu digitalizace stavebního řízení a územního plánování.

Evidence územních a stavebních řízení a jiných postupů by měla být plněna z IS stavebních úřadů a bude obsahovat úkony učiněné v rámci těchto řízení a jiných postupů

vč. vydaných rozhodnutí a jiných opatření. Informační systém **Evidence elektronických dokumentací** bude obsahovat projektovou dokumentaci. Způsob vkládání vč. datové struktury s požadovanými formáty stanoví prováděcí právní předpis. Přístup do těchto systémů bude omezen, právo na přístup bude mít ten, kdo má právo nahlížet do spisu, ve strojově čitelném formátu bude projektová dokumentace k dispozici pouze pro toho, kdo má právo na poskytnutí kopie této dokumentace dle § 168 odst. 2 stavebního zákona. **IS identifikačního čísla stavby** bude sloužit k přidělování jednoznačného identifikátoru stavby, který umožní její identifikaci v rámci IS veřejné správy.

Hlavním účelem informačního systému územního plánování, kterým se stane **Národní geoportál územního plánování**, je konsolidace a poskytování dat z územně plánovací činnosti na jednom místě dálkovým způsobem, a to i ve strojově čitelném formátu. V souvislosti s tím se zavádí povinnost zveřejňovat v tomto IS všechny projednávané a vydané územně plánovací dokumentace, rovněž tak i zprávy o uplatňování územně plánovací dokumentace a vydané územní studie. Zcela zásadní je uložení povinnosti zpracovávat a předávat vybrané části územně plánovací dokumentace v jednotném standardu. Vyhláška, kterou Ministerstvo pro místní rozvoj musí vydat do 3 let od nabytí účinnosti této novely, stanoví rozsah standardizovaných částí, požadavky na strukturu dat, jejich grafické vyjádření, výměnný formát dat a požadavky na metadata. Národní geoportál územního plánování bude zároveň sloužit pro zabezpečení poskytování dat v souladu s požadavky směrnice INSPIRE za téma „plánované využití území“, zabezpečovat přístup k evidenci územně plánovací činnosti a zpřístupňovat a poskytovat další data související s územním plánováním a územním rozvojem. Ministerstvo předpokládá, že portál bude využit jako široká platforma pro poskytování dat nejen z agendy územního plánování, ale také agendy regionálního rozvoje.

Digitální technická mapa jako databáze údajů o dopravní a technické infrastruktuře, vybraných přírodních a technických objektech a zařízeních v rozsahu vystavěného prostředí a dále údajů o záměrech na provedení změn dopravní

a technické infrastruktury se zavádí novelou zeměměřického zákona. Digitální technické mapy krajů budou nově vedeny povinně všemi kraji, a to v rámci přenesené působnosti vždy pro celé území kraje. IS Digitální mapy veřejné správy (DMVS) tvořený propojením katastrální mapy, ortofotomapy a digitálních technických map krajů pak bude mít v gesci Český úřad zeměměřický a katastrální. K podrobnému seznámení s „Digitální technickou mapou České republiky“ doporučujeme rozhovor s Mgr. Jiřím Čtyrkým, Ph.D., který vyšel v ArcRevue 4/2019 (volně dostupné na www.arcdata.cz v sekci *Zprávy a akce – Publikace*).

Jedním z důležitých principů digitalizace je požadavek na poskytování dat veřejné správě pouze jednou. Proto dochází v souvislosti se zavedením digitálních technických map krajů a DMVS k úpravě ustanovení § 27 odst. 3 stavebního zákona, které se týká povinnosti poskytování údajů o území pro potřeby pořizování územně analytických podkladů v tom smyslu, že poskytnutím dat do digitální technické mapy je povinnost vůči pořizovateli ÚAP splněna. V souvislosti s tím se zároveň ruší povinnost pořizovatelů zveřejňovat informace o technické infrastruktuře a o jejím vlastníkově obsažené v údajích o území – zdrojem těchto údajů se stane DMVS.

V souvislosti se zavedením možnosti předávání projektové dokumentace v elektronické podobě dochází k novelizaci zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších

předpisů, která zavádí kvalifikovaný elektronický podpis autorizované osoby založený na kvalifikovaném certifikátu a jeho povinné náležitosti.

Správcem a provozovatelem všech výše popsaných informačních systémů, vyjma IS DMVS a DTM krajů, se stane Ministerstvo pro místní rozvoj, v případě Národního geoportálu územního plánování bude mít ministerstvo možnost pověřit provozem jím zřízenou organizační složku státu. Celý projekt je budován tak, aby byl plně využitelný jak pro stávající výkon agendy stavebního práva, tak pro připravovanou rekodifikaci stavebního práva, kde se počítá s jeho dalším rozvojem. V nejbližší době bude nezbytně nutné připravit podrobné požadavky na architektonické řešení nově zaváděných informačních systémů, prováděcí vyhlášky a zahájit realizaci jednotlivých systémů tak, aby mohly být spuštěny v souladu se schválenou legislativou, tedy nejpozději k 1. červenci 2023 (v případě digitálních technických map a DMVS bude jejich provoz nabíhat trochu odlišně, zpřístupnění digitálních technických map krajů je však rovněž stanoveno nejpozději do 30. června 2023). Všichni, kteří se na projektu aktivně podílí, pevně věří, že se podaří posunout výkon agendy stavebního práva na úroveň 21. století, a že i přes náročný časový harmonogram realizace celého projektu se vše podaří dotáhnout do úspěšného konce, který však bude představovat spíše nový začátek. Je třeba si uvědomit, že plného využití těchto informačních systémů dosáhneme až v budoucnosti, protože naplnit je všemi potřebnými daty se zkrátka do roku 2023 podařit nemůže, ale jak i významná politická shoda ukazuje, začít je třeba co nejdříve.

*Ing. Kateřina Vrbová, Ph.D.
Odbor územního plánování
Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*

ENGLISH ABSTRACT

Digitization of the building permit procedure and spatial planning: The amendments required have been approved,
by Kateřina Vrbová

The current state of affairs in the digitization of the building agenda, in terms of both the electronization of processes and the share of necessary data, is inadequate. Therefore, the Ministry for Spatial Development of the Czech Republic and various specialists have started working intensively on a digitization project for building permit procedures and spatial planning. The main objective of the project is to create a common and integrated platform for efficient use of information technologies, share of data and standardization of processes in communication among state administration bodies as well as between these bodies and the public. This article presents current alterations and related legislation in this field.

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

K pozitivním proměnám zcela jistě patří renovovaná centra města a obcí včetně veřejných prostranství a parků, ale také zvýšení kvality a standardů technické a dopravní infrastruktury, přestože k ideálnímu stavu je stále ještě daleko. Těch negativních proměn je více. Za nejzávažnější považuji suburbanizaci a s ní spojené sídelní kaše hyzdící tvář sídel, nemluvě o obrovském množství nekvalitní architektury, proměnu velké části krajiny na prakticky výhradně produkční plochy pro zemědělství a lesnictví i snahy o jejich maximální exploataci, zvětšení měřítka krajiny, snižování kvality půdního fondu, paradoxní spolupůsobení procesů fragmentace a snižování prostupnosti krajiny apod.

Ing. arch. Vladimír Dujka

Narozen 6. 7. 1959, absolvent Fakulty architektury VUT Brno, obor urbanismus. V 80. letech minulého století pracoval v DRUPOSu Ostrava a Zlín, na Městském úřadě ve Zlíně a dvě sezóny také jako výtvarník opavského divadla. Po roce 1991 podniká jako OSVČ. Od roku 1993 autorizovaný architekt ČKA a od roku 1995 autorizovaný projektant územních systémů ekologické stability. Profesně je zaměřený na urbanismus a krajinné plánování, včetně projektování ÚSES. Příležitostně publikuje v odborných periodikách. Jeho celoživotním tématem je krajina.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Jedná se hlavně o proměny celé společnosti. Územní rozvoj je vlastně průmět situace ve společnosti a jejich požadavků do prostoru. Náš fyzický prostor bohužel není neomezený a je potřeba nacházet kompromisy. To však řada subjektů zúčastněných a zainteresovaných v územním rozvoji nerada akceptuje.

Dalším faktorem je jakási nedočkavost a míjení se s realitou, protože část společnosti žije ve virtuálním prostoru, kde je téměř vše možné a hlavně rychlé.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Na prvním místě by dnes měla být věnována pozornost ochraně krajiny a nezastavěného území, a to nejen ve vztahu k očekávané/probíhající klimatické změně. Přestože již i mainstreamová média zmiňují potřebu zlepšit hospodaření s vodou v krajině a ochranu před erozí půdy, ve skutečnosti se v této oblasti dosud podniká velmi málo. Proklamace nemohou nahradit činy. Řadě hospodařících subjektů tento stav stále vyhovuje a nemají zájem jej zatím měnit. Mělo by dojít ke kvalitativní i kvantitativní změně struktury a využívání zemědělské a lesní půdy.

Dalším tématem je stále složitější a nepřehlednější legislativa a často i její výkon...

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

Pozitivní je, že se územní rozvoj řídí nejnovějšími přístupy k rozvoji a k chápání prostoru, že je pojímán komplexně a že jsou uplatňovány principy a zásady udržitelnosti.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Nejzávažnější výzvou je vždy přesvědčit investory a vlastníky pozemků, že se svými záměry nemohou nakládat libovolně dle svého uvážení a potřeb. Vývoj i rozvoj území by měly být udržitelné dlouhodobě. Neměli bychom připustit naplňování nežádoucí strategie „po nás potopa“.

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nezávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Za jednoznačně pozitivní považuji skutečnost, jak se změnil k lepšímu vzhled historických jader našich měst. Míra, kvalita a konkrétní forma těchto změn jsou sice v různých městech odlišné a doba jejich uskutečnění časově diferencovaná, ale celkově je tento trend nepřehlédnutelný.

Za nejzávažnější negativní jev této doby, který měl zásadní vliv mimo jiné i na proměny území, naopak považuji postupné nahrazování porevolučního nadšení cynickým pragmatismem, poměřujícím vše rychlým osobním ziskem a ignorujícím skutečnost, že splácení dluhů půjde na vrub příštích generací. Hustá síť supermarketů na okrajích měst, likvidující obchody v centru a zvyšující dopravní zátěž je jedním z příkladů. Dalším problémem je vznik satelitních měst (spíše ubytoven bez vybavenosti a pracovních příležitostí) se všemi sociologickými, demografickými i dopravními důsledky s tím souvisejícími. Na podobě některých našich měst se negativně podepsaly i stavby ve stylu tzv. podnikatelského baroka. Místo kvalitní soudobé architektury a tvorby nových veřejných prostor nabízí pokleslý historizující kýč, okázale dávající najevo finanční možnosti stavebníků.

Ing. arch. Lubor Herzán

Narozen 20. 2. 1950 v Třebíči. V roce 1974 dokončil studia na stavební fakultě VUT Brno – obor architektura. Zabýval se projektováním převážně obytných staveb postupně v jihlavském Stavoprojektu, třebíčském Stavebním bytovém družstvu i v soukromé praxi. Od roku 1991 působil na třebíčské radnici jako městský architekt i v dalších pozicích. Podílel se i na revitalizaci třebíčské židovské čtvrti, vrcholící jejím zápisem do seznamu UNESCO v roce 2003. Po odchodu do důchodu v roce 2012 se nadále věnuje popularizaci architektury pro laickou veřejnost formou přednášek, komentovaných vycházek, výstav a publikační činnosti.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Prvotní příčinou pozitivního pohybu byly bezpochyby samotné společenské změny roku 1989, jež uvolnily obrovské množství energie, do té doby existující ve společnosti pouze latentně, bez možnosti širšího uplatnění. Po pádu přežilého systému se ve významných funkcích na všech úrovních objevila řada odborně schopných a morálně konzistentních lidí, jejichž výběr již nebyl limitován zastáváním (popř. předstíráním) jediného správného politického postoje.

Devadesátá léta byla mimo jiné charakterizována i nedostatkem závazné legislativy, což umožňovalo uplatnění dobrých nápadů s dnes nevídanou rychlostí, mnoho věcí se řešilo intuitivně, častěji byl využíván zdravý selský rozum a osobní zodpovědnost. Mám s tím bohaté zkušenosti při revitalizaci třebíčské židovské čtvrti, kterou se z asanačního území podařilo dovést až do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Dobová situace ovšem nahrávala i těm, kteří potřebovali prosadit rychle své osobní zájmy a citát antického myslitele Lucia Senecy „Co nezakazuje zákon, zakazuje stud“ buď vůbec neznali, nebo jim byl k smíchu.

Obě mezní skupiny bezesporu mnohem širšího spektra – idealističtí vizionáři i cyničtí pragmatici – dokázaly využít chybějící a teprve za pochodu se tvořící pravidla v souladu se svým hodnotovým žebříčkem a morální úrovní. Zanechaly tak na našem území výrazný otisk, vzpírající se jednoznačnému hodnocení. Podrobnější rozbor kladů a záporů by vyžadoval mnohem obsáhlejší text.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Za zcela klíčové považuji přijetí (a především důsledné naplňování) základního axiomu, že vyvážený a dlouhodobě udržitelný rozvoj sídel i krajiny není uskutečnitelný, aniž by urychleně, razantně a zároveň koncepčně reagoval na základní výzvu naší doby – klimatickou změnu ohrožující samu existenci současné civilizace. Hynoucí lesy, chemizovaná pole ničící zbytky biodiverzity i ve svém okolí, úbytek drobných ploch zeleně, neschopnost udržet vodu v krajině a další patologické jevy jsou v příkrém rozporu s mnohými politickými proklamacemi zastírajícími pravý stav věcí. I když některým dílčím opatřením nelze upřít logiku a úspěšnost (např. kotlíkové dotace), vážnost současné situace by vyžadovala mnohem komplexnější a razantnější přístup, důsledně koordinovaný v mezinárodním měřítku. Toto téma, už jen z prostého pudu sebezáchovy, by mělo mít jednoznačnou prioritu. Místo toho jsme často svědky tragikomického představení, jak v nejvyšších patrech naší politiky probíhají různé žabomyší války zastírající neschopnost (nebo neochotu?) řešit skutečně zásadní, životně důležité problémy naší současnosti i blízké budoucnosti.

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

V této otázce jsem v poslední době poněkud skeptický. Nepochybně existuje řada pozitivních trendů. Například Program regenerace městských památkových rezervací a zón je koncipován a již od počátku 90. let dlouhodobě uskutečňován na zdravých základech jasně definované finanční spoluúčasti jednotlivých účastníků a dalších závazných pravidlech, která minimalizují prostor pro korupci. Navíc byrokratická zátěž tohoto programu nepřesahuje nezbytně nutnou míru. To vše nepochybně výrazně přispívá k relativně dobrému stavu historických jader většiny našich měst (viz otázka č. 1).

Zejména v posledních letech však postrádám jasně definovanou, komplexní a především důsledně uplatňovanou strategii, navrhuji řešení základních dobových výzev. Bylo by ale asi naivní očekávat víc od vlády, která většinu své energie spotřebovává na (ne)řešení svých vnitřních problémů a jejíž někteří čelní představitelé jsou v evidentním střetu zájmů. A i když řešení konkrétních problémů je převážně odbornou záležitostí, základní strategické cíle se vytyčují na politické úrovni.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

O klimatické změně už jsem se krátce zmínil v předchozím textu. Kromě ní se jedná o devastaci orné půdy, urban sprawl, jednostrannou orientaci ekonomiky na automobilový průmysl a přesvědčení, že v omezeném prostoru je dlouhodobě uskutečnitelný neomezený rozvoj bez ekologických, sociálních a morálních korektivů.

Dlouhodobá devastace orné půdy (včetně neschopnosti udržet vodu v krajině), rušení drobných zelených ploch či výstavba velkoskladů, montoven a dalších zařízení s minimální přidanou hodnotou mimo zastavěné území jsou do značné míry spojitými nádobami a jsou příčinou patologického jevu, který v geniální zkratce vyjádřil spisovatel Ludvík Vaculík už v minulém století: „Tak dlouho lidé jednali s poli, loukami, lesy a řekami jako s továrnou, až pohled na ně působí jako pohled na továrnu“.

Dodnes jsme se, bohužel, nedokázali vypořádat s tímto dědictvím minulosti. Jestliže (s určitou mírou nadsázky) je „biodiverzita“ produkční části soudobé krajiny charakterizována střídáním velkoplošných řepkových a kukuřičných lánů s ne o mnoho menšími plochami solárních panelů umístěných na orné půdě, je zde evidentně něco špatně.

Velice mne zneklidňuje také příprava nového stavebního zákona šitého na míru developerům a dramaticky omezujícího práva občanů a institucí hájících veřejný zájem. Snahu o přenesení pravomoci současných stavebních úřadů na centrální úroveň pak považuji za velice nedomyšlenou. Možná to může urychlit povolování staveb (zdůrazňuji slovo „možná“), ale systém, který ignoruje místní specifika či pojmy jako genius loci, a v rámci zjednodušení povolovacího procesu hodlá stavby posuzovat jen na základě obecných pravidel, dle mého přesvědčení nutně povede k degradaci úrovně a pestrosti architektury.

A N K E T A

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Negativní metodicky – nedokázali jsme (v ČR a především v Praze) změnit poměrně rigidní systém plánování funkčních ploch na pružnější strukturální plánování celku a naopak jednoznačné regulační plánování detailu... Argumentace expertů v počátku devadesátých let, že naše „vyspělé územní plánování středoevropského typu“ nelze nahradit nedokonalým anglosaským byla, podle mne, chybná.

Negativní obsahově – z důvodu složitého plánování v hlavním městě Praze a minimální regulace a nedostatečné koordinace rozvoje pražské metropolitní oblasti došlo k explozi suburbanizace, která byla sice očekávatelná a svým způsobem neodvratná, ale mohla být směřována do území s dobrou dopravní dostupností (železnice) a možnostmi vybudování veřejné vybavenosti (především školství). V celorepublikovém měřítku se tak dělo podobně, byť logicky v menším rozsahu. Pozitivní proměny – navzdory všemu výše uvedenému nedošlo k zásadnímu poškození struktury osídlení a chyby se postupně dají korigovat. To ovšem bude vyžadovat zásadní legislativní změny v systému plánování a značné investice do infrastruktury.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Výše uvedené územní proměny se odehrály v důsledku změn společenských. Na mnoho desetiletí přerušeny přirozený vývoj společnosti, málo kompetentní centrální plánování a často chybné rozhodování způsobilo přerušování přirozeného vývoje územního plánování korigovaného zpětnou vazbou jako v západních demokraciích. Vliv měla i nevykonná ekonomika a nedostatečné financování obnovy a rozvoje sídel. Megalomanské sídlištní projekty místo regenerace měst, devastace venkova a krajiny mají stálý vliv na dnešní stav našeho prostředí. Náprava je dlouhodobá.

Ing. arch. Jan Kasl

Narozen 31. 12. 1951, absolvent Stavební fakulty ČVUT, obor architektura. V letech 1977–1990 DRUPOS Praha, 1992–1999 studio A projekt, od 1991 autorizovaný architekt České komory architektů, od 4/2018 členem představenstva, v dubnu 2019 zvolen předsedou ČKA. Aktivní v komunální politice – v letech 1993 a 1994 radní hl. m. Prahy a 1998–2002 pražský primátor. Od roku 2007 návrat do architektonické praxe – JK ARCHITEKTI, dříve Best Development Prague; 2006–2010 prezident sdružení EUROPLAN CZ, člen několika správních rad – AMU, ČVUT, Nadace české architektury. Spolupodílel se na vzniku Strategického plánu Prahy i jeho aktualizace v roce 2016.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Obecně se málo úsilí věnuje koncepčnímu plánování sídel – strategické rozvaze o vývoji území v delším horizontu. Rozvoj se často chápe pouze jako další parcely pro výstavbu, přitom chybí nástroje koordinace rozvoje po transformaci převážně státního vlastnictví do soukromého – koordinovaný rozvoj lokality s mnoha vlastníky a mnoha zájmy fakticky nelze prosadit bez neskoupení celého území jedním developerem, obtížně se prosazují veřejně prospěšné stavby uvnitř sídel i zlepšení ve veřejném prostoru, který se sice v posledních letech stal trochu módním heslem, ale podle mne oprávněně. Narozdíl od často až přehnané regulace soukromé aktivity stavebníka na jeho parcele máme slabé nástroje na podporu společného – veřejného zájmu ve sdíleném prostoru. Přitom se opomíjí i měnící se klima a obyvatelnost sídel – přednost mají partikulární zájmy dodavatelů energií před kvalitou prostředí – jakými jsou soustavná výsadba zeleně a nakládání s povrchovou vodou. Dopravní normy ovlivňují vzhled veřejného prostranství víc než potřeby obyvatel a všechny plánovací a povolovací procesy probíhají ve lhůtách, které se limitně blíží věčnosti. Tématem, které se již vžilo, je participace obyvatel na plánování rozvoje sídel, ale ne vždy je chápán její smysl – ovlivnit záměry již v časných stádiích a v koncepční rovině, nikoli blokovat probíhající přípravu staveb.

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

Zejména v posledních dvou desetiletích se v mnoha městech a obcích daří investovat do veřejného prostranství. Zásadně se zlepšilo vybavení sídel technickou infrastrukturou a postupně se doplňuje i veřejné vybavení. Za cenu značných investičních i provozních nákladů se daří udržet strukturu osídlení venkova, ačkoli dlouhodobě její plné uchování nebude zřejmě udržitelné. Úspěch bude záviset na změně směřování dotací do zemědělské produkce na rozvoj krajiny s osídlením.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Je nutné se připravit na dopady klimatických změn na krajinu i sídla, což se musí obrazit v přístupu k plánování fyzického rozvoje sídel a transformaci krajiny – v hospodaření s dešťovou vodou, v respektu k zeleni – třeba při definování podmínek pro správce inženýrských sítí ve veřejném prostranství, stejně jako v navrhování vlastních staveb nejen z hlediska úspor energie, ale i širších environmentálních souvislostech. Zcela jistě je již nyní výzvou trvalá udržitelnost sídelní sítě, v níž bude nabývat na významu decentralizace a autonomie provozu – izolované nezávislé ostrovní systémy.

I v ČR se budeme muset vypořádat s fenoménem „shrinking cities“ a naopak s růstem atraktivních sídel, která budou přitahovat migraci díky ekonomické úspěšnosti, stejně jako s postupující metropolizací několika silných regionů. ČR je pořád vnímána jako bezpečné, relativně zdravé a fungující prostředí pro život. Vývoj politického prostředí může významně ovlivnit i prostředí fyzické, v obou směrech. Pokud dojde k pozitivním změnám v legislativě i k posílení kvalitní správy, k většímu otevření státu i společnosti vůči očekávaným migračním trendům, lze očekávat tlak na růst atraktivních sídel a rostoucí prosperitu země, a z ní vyplývající šance na zlepšení fyzického prostředí celé země.

Které proměny ve vývoji našeho území považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Celospolečenské změny a s tím spojené změny vlastnických vztahů nejvýznamněji ovlivnily vývoj našeho území po roce 1989. Navracení majetku, včetně velkého množství pozemků, výrazně překreslilo majetkové poměry a vzhledem k vlastnickým právům změnilo i přístup k využívání území. Pozitivním jevem je např. návrat k soukromému hospodaření a vztah vlastníků k navrácenému majetku, zároveň se však noví vlastníci mnohdy snaží s restituovaným majetkem nakládat spekulativně a blokují tak možnost jeho využití ve veřejném zájmu.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Na to jsem již částečně reagoval v odpovědi na úvodní otázku. Především změny vlastnických vztahů a právní ukotvení vlastnických práv výrazně proměnily spektrum dotčených účastníků, např. při územním řízení.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Za jedno z nejdůležitějších témat územního rozvoje považuji udržitelnost a ochranu stávajících hodnot v území a také přiměřenost rozvojových aktivit ve vztahu k velikosti a potenciálu konkrétního sídla. Poněkud opomíjeným tématem bývá koncepce krajiny, to se však v poslední době mění k lepšímu.

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

Zde se raději vyhnou přímé odpovědi, abych něco nezakřikl. Na místě by možná byla otázka opačná, co se trvale uskutečňovat nedaří? Položme si otázku, co si kdo představuje pod pojmem územní rozvoj. Rozloha území ČR je stále stejná, tak jaký rozvoj? Je to poměr mezi urbanizovaným a neurbanizovaným územím? S jistotou lze říct, že to první se zvětšuje na úkor toho druhého. Je to přirozený vývoj bez pravidel? Nebo to má nějaký limit či stop stav? Na to bychom měli hledat odpověď.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Postupná změna klimatu je sama o sobě jedním z nejzávažnějších témat a zároveň výzvou, na kterou je nutné reagovat. Jedním z možných příkladů je téma hospodaření s vodou v krajině. Pokud jde o proměny území, které mohou být rizikové, je možno zmínit např. prolamování těžebních limitů či trasy některých liniových staveb, např. vysokorychlostní železnice a zejména úvahy o vybudování kanálu DOL.

Ing.arch. Milan Košář

Narozen 25. 7. 1946 v Martině. Fakultu architektury VUT v Brně u profesora Bedřicha Rozehnalu absolvoval v roce 1970. Následující tři roky pracuje v pražském ateliéru Epsilon u architekta Karla Filsaka, kde se podílí na projektu hotelu INTERCONTINENTAL. Po návratu do Pardubic nastupuje do Stavoprojektu jako vedoucí projektant a později zastává pozici hlavního architekta Pardubic. Po zrušení Útvaru hlavního architekta v roce 1992 zakládá s několika kolegy Ateliér AURUM a pracují na územním plánu Pardubic. V roce 2000 zakládá vlastní ateliér ArchiKo a je autorem celé řady významných projektů a realizací, z nichž některé získaly významné ocenění (např. Gymnázium Dr. Emila Holuba v Holicích na FOR-ARCH v roce 2001). Účastní se úspěšně architektonických soutěží a je členem mnoha soutěžních porot.

Je členem rady Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR a předsedou pracovní skupiny pro Urbanismus a územní plánování České komory architektů, v současné době vykonává funkci architekta města v Ústí nad Orlicí a Poděbradech. Je také držitelem několika ocenění, v roce 2017 získal cenu starosty města Vysokého Mýta za svoje dlouhodobé působení v pozici městského architekta a v roce 2018 mu byla udělena Cena Jože Plečnika za celoživotní přínos architektuře. V rámci soutěže Architekt roku získal v roce 2019 titul „architekt obcí“, udělovaný Svazem měst a obcí a MMR nejlepšimu městskému architektovi.

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Za nejzávažnější proměny našeho území považují: dramatický růst stupně automobilizace ve velmi krátkém čase, přesun distribuce z obytného území a městského centra za hranice zastavěného území města, nedostatečné roční trendy nové bytové výstavby, špatně odhadnutý rozsah nových výrobních zón a pokles atraktivnosti městských center.

Všechny uvedené procesy vykazují pozitivní i negativní prvky, ovšem s rozdílnou mírou podílení a zastoupení. Za zcela negativní však považují dramatický nárůst úbytku zemědělského a lesního půdního fondu a vznik a vývoj fenoménu bezdomovectví, kdy lidé přecházejí v lesích a pod mosty.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Proměny našeho území po roce 1989 přinesla s sebou samotná transformace společnosti, avšak problémy také přinesla až bezbřehá a často ukvapená privatizace. Tak jak se uvádělo totální zestátnění za vítězství ideologie nad zdravým rozumem, i dnes lze označit kvapnou a bezbřehou privatizaci rovněž za vítězství ideologie nad zdravým rozumem. K tomu se připojuje jistá míra poklesu autority veřejné správy (viz odstraňování nepovolených staveb).

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Jednak se jedná o přetížení dálnic, což do jisté míry souvisí s výstavbou velkorozměrných skladovacích areálů podél nich. Uvedená situace se značným podílem účastní na úbytku zemědělského a lesního půdního fondu a navíc z hlediska tvorby pracovních příležitostí (ve srovnání s průmyslovými objekty a areály s jejich sotva jednou desetinou) působí značně neefektivně. Další důležité, ale velmi opomíjené téma představuje již dlouhodobě praktikovaná bytová politika státu, která ovšem zahrnuje řadu aspektů: nedostatečné roční trendy bytové výstavby, které po většinu let po roce 1990 nedosahují ani na náhradu přirozeného odpadu bytového fondu, úpadek nájemního bydlení, převaha podílu nově budovaných rodinných domků nad bytovými domy (úbytek zemědělského půdního fondu – průměrná velikost parcel nově budovaných rodinných domů dosahuje až hodnotu 1 300 m²), většina nově budovaných bytů má charakter zboží, zatímco nové byty jako sociální služba zaostávají za potřebou, výskyt bydlení ve zcela nedůstojných ubytovnách, nedokončená kompletní regenerace panelového bytového fondu i panelových sídlišť a konečně vznik a vývoj masového bezdomovectví.

Zřejmě i vznik a provoz nákupních center (distribučních) lokalizovaných mimo zastavěné území měst způsobuje v obytném území měst nadměrné zahuštění automobilového provozu (počet automobilů se u nás od roku 1990 2,5 krát znásobil) a pokles sociální kontroly v obytném území i v městských centrech a ve venkovských sídlech likviduje prodejní síť (viz staří lidé bez možnosti nákupu alespoň potravin autem), což může vést až k rozkladu naší sídelní struktury (při zániku některých vesnic nebude mít kdo udržovat kulturní krajinu).

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

Očividný nárůst vzhledu a úpravnosti našich měst, ale i našeho venkova, což přeci jen alespoň trochu brání odchodu obyvatel do hlavního města a některých regionálních metropolí.

Vznik nových výrobních zón s vysokou úrovní vzhledu, pořádku, hygieny a čistoty vnitřního i venkovního prostředí, což zdůrazňuje význam výrobního prostředí a pozitivně motivuje zaměstnance i návštěvníky.

Konečně vznik a provoz pronajimatelných administrativních budov v našich, zejména větších městech, což mimo jiné zvyšuje efektivnost výkonů administrativních činností a uživatelům (klientům) poskytuje vysoký obslužný standard (např. parkování).

Růst počtu nově opravených a často i zachráněných a následně dobře udržovaných historických památkových objektů, zejména kategorie zámků a hradů, jako výsledek angažovanosti jednotlivých lidí i některých organizací.

Prof. Ing. Vítězslav Kuta, CSc.

Po vysokoškolském studiu působil v investorských organizacích bytové a občanské výstavby. Po roce 1973 pak konkrétně v oblasti zdravotnických staveb, kdy rovněž spolupracoval na zpracování odvětvových generelů nemocničních areálů. Působil jako expert Ministerstva zdravotnictví pro oblast zdravotnické výstavby. Od roku 1990 působil jako náměstek ředitele Výzkumného ústavu rozvoje oblastí a měst v Ostravě pro oblast výzkumu. Jako náměstek primátora statutárního města Ostravy se věnoval investiční výstavbě a územnímu plánování města. Byl rovněž členem zastupitelstva Moravskoslezského kraje, kde vedl výbor pro územní plán a komisi pro vědu, výzkum a vysoké školy. Od roku 1993 je pedagogem na Vysoké škole báňské – Technické univerzitě v Ostravě, kde připravil a zavedl studijní obor městského inženýrství a stavitelství a vedl stejnojmennou katedru. Na Fakultě stavební působí dosud v pozici emeritního profesora. Mimo jiné je autorem šesti odborných monografií (publikací) z oboru urbanismu, územního plánování a výkonu inženýrských činností.

Co považujete za nejvýznamnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Vážných výzev a rizik je jistě celá řada a mnohdy jsou vzájemně silně propojeny a podmíněny. Proto následující výběr je sice neúplný a omezený, avšak snad sdostatek ilustrativní.

- Již citovaný masivní a dramatický úbytek zemědělského a v poslední době snad i lesního půdního fondu, což může v krizových situacích ohrozit schopnost uživit obyvatele celého státu.
- Propad rozsahu nové bytové výstavby, snižování plošného standardu nově budovaných bytových domů a konečně i výskyt nekvalitních staveb již dnes vede k degradaci funkce bydlení. Přičemž bydlení je spolu se stravou a ošacením chápáno jako jedna ze základních existenčních potřeb člověka.
- Pokles významu městských center v převažující části našich měst provázený zásadními změnami urbanistické struktury měst a změnami struktury osídlení (viz přechod distribuce i dalších poštovních, bankovních i zdravotnických služeb lokalizovaných nově mimo zastavěné území města).
- Rozmach masových stotisícových akcí sportovního, kulturního, společenského i politického významu se svou hlubokou anonymitou. Samostatnou kategorií tvoří mnohačetné turistické soustředění, což je někdy označováno za „turistické pastí“.

A N K E T A

Které proměny ve vývoji našeho území považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

- oživení pohraničí při bývalé železné oponě
- zlepšení životního prostředí, snížení znečištění
- kvalitnější prostředí ve městech a na vesnicích (ne všude)
- nárůst územních disparit ve prospěch metropolitních regionů a některých městských regionů a v neprospěch starých průmyslových oblastí
- suburbanizace

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

- přeorientování se z Východu na Západ (oživení pohraničí)
- částečný přechod na méně devastující ekonomické činnosti, dotace a tlak EU (snížení znečištění)
- obnovení obecní samosprávy a občanské společnosti (kvalitnější urbánní prostředí)
- tržní ekonomika, opožděný nástup regionální politiky a její nesystematičnost / nekonceptnost / podléhání politickým vlivům (nárůst územních disparit)
- selhání územního plánování, slabá koordinace územního rozvoje na úrovni regionů (suburbanizace)

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

- důležitá – krajina, kvalita urbánního prostředí, důsledky demografické změny
- opomíjená – klimatická změna, sociální udržitelnost rozvoje, dostupnost základních veřejných služeb a infrastruktury, problematika smršťujících se sídel a mikroregionů, ekonomická (ne)udržitelnost zejména velkých infrastrukturálních investic a plošného rozvoje zástavby
- přeceňovaná – rozvoj silniční dopravní infrastruktury

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

- postupná stabilizace a profesionalizace územního plánování
- zájem a tlak občanů na kvalitu prostředí
- dostupnost informací o území – internet, digitalizace

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

- demografická změna, stárnutí populace
- smršťování sídel a regionů

Prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.

Urbanista a vysokoškolský pedagog. Působí na Ústavu prostorového plánování Fakulty architektury ČVUT a přednáší také na Fakultě životního prostředí České zemědělské univerzity. Ve své práci se zaměřuje na témata udržitelného rozvoje území, ekonomické zákonitosti investic soukromého i veřejného sektoru z hlediska územního rozvoje a na institucionální a legislativní zázemí těchto procesů. Podílel se na přípravě politického dokumentu Urban Spatial Strategies pro HABITAT III. Je členem České komory architektů, zahraničním členem Akademie für Raumplanung und Landesforschung, národním zástupcem České republiky v AESOP (Asociace Evropských škol urbanismu / plánování).

- degradace suburbii (v delším časovém horizontu)
- důsledky dlouhodobé devastace krajiny, profesní nepřipravenost nalézat řešení
- neschopnost spolupráce obcí / měst, zejména v metropolitních regionech
- klimatická změna – přeceňování ochranných opatření, nedoceňování prevence

A N K E T A

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Za zcela zásadní považují velmi rychlou proměnu orientace státu, ekonomiky a dopravních tras z původního východu na západ, respektive z původního směru na Rusko nově na Rakousko, Bavorsko a Sasko. Společenské a ekonomické změny přinesly obnovení a prohloubení regionálních nerovností, které za totalitního systému nebyly zřetelné. Regionální rozdíly tak, jak se postupně vytvořily po roce 1990, opakovaly územní vzorce z období do roku 1945. Nově se mezi území s dramatickým propadem zařadily strukturálně postižené regiony (severní Čechy, Ostravsko). Tento proces prodělaly obdobné regiony v západní Evropě postupně od ropné krize v 70. letech.

Zcela zásadně se změnila mobilita. Územní toky, které do roku 1990 byly ve své podstatě uzavřeny v rámci okresů, se osvobodily z tohoto rámce. Po roce 1990 se územní uzavřenost v rámci okresů rychle rozbila a velmi rychle se posílila role krajských a národních center. Obnovila se také přeshraniční spolupráce a to i na nejmenší mikroregionální úrovni. Proměny celospolečenského klimatu promítnuté do změn ve vývoji území vedly k prohloubení hierarchie osídlení.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Po období nucené nivelizace se společnost, ekonomika a také územní rozvoj vrátily do přirozených trajektorií. Při sledování diferenciací v prostoru patří mezi přirozené procesy pochopitelně i jistá míra nerovnosti ve struktuře osídlení. Na jedné straně existují přirozená centra, jádra a na straně druhé pak stojí sídla nebo celé regiony v periferních polohách. Úroveň nerovností ve struktuře osídlení ale nesmí překonat kritickou mez, protože v takovém případě vede k poškození přirozené rovnováhy osídlení a velmi rychle ke zhroucení celého systému. Hodnocení toho, jak velká míra regionální diferenciacie je ještě přijatelná a jaká je již nevhodná, je předmětem celé řady nejen odborných, ale i politických stanovisek a vrací se v každé další debatě o vybavení nemocnic, počtu pošt, dostupnosti základních služeb a možnosti nakupování, dopravní obsluhy nebo vybavení internetem. Je ale nutné dodat, že český sídelní systém je ve své podobě velmi stabilní a ani nejbouřlivější transformační roky nevedly k sídelnímu, a tedy i ekonomickému kolapsu některých území a dokonce ani jednotlivých sídel.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Při užším pohledu na územní rozvoj prostřednictvím nástrojů územního a strategického plánování považují za velmi problematickou a současně z hlediska organizace území i důležitou absenci územně plánovacích dokumentů na mikroregionální úrovni. Tyto dokumenty by mohly a měly hrát koordinační roli při usměrňování územního rozvoje v územní dimenzi mezi kraji a obcemi. Je zcela zřetelné, že jakkoliv nastavené nástroje spolupráce mezi obcemi nemohou v procesu územního rozvoje nahradit chybějící dokument. Problém je navíc umocněn existencí velkého počtu obcí, a tím i velkého počtu územních plánů obcí, který vede k roztržičnosti zpracovatelů, rozdílným preferencím schvalovatelů a konec konců i postojů státní správy. Důsledkem je neschopnost koncepčně usměrňovat územní rozvoj v širším území.

RNDr. Radim Perlín, Ph.D.

Po ukončení studia ekonomické geografie na Přírodovědecké fakultě UK nastoupil v roce 1986 do Výzkumného ústavu výstavby a architektury, kde pracoval od roku 1990 jako vedoucí výzkumného týmu. Po zrušení ústavu přešel zpět na PřF UK na Katedru sociální geografie a regionálního rozvoje. Přednáší v magisterském a doktorském studijním programu zaměřeném na regionální rozvoj, územní a strategické plánování a rozvoj venkova. Vede výzkumné projekty zaměřené na rozvoj venkova a na uplatnění možnosti rozvoje veřejné správy na venkově. Zpracoval desítky územních plánů obcí a podílel se na zpracování několika strategických plánů měst. V letech 2012–2014 pracoval jako koordinátor zpracování Strategického plánu hl. m. Prahy. Je členem České komory architektů jako autorizovaný urbanista. Spoluzakládal Spolek pro obnovu venkova, je členem Asociace pro urbanismus a územní plánování ČR a České geografické společnosti. Aktivně pracuje v celé řadě dalších odborných a profesních společnostech.

Pravidelně publikuje v domácích i zahraničních odborných časopisech a zajišťuje recenzní činnost pro zahraniční i domácí odborná periodika

Je členem Akademického senátu PřF UK, kde vykonává funkci předsedy. Od roku 1998 je komunálním politikem v rámci městské části Praha 2 jako zastupitel a jako člen výborů a komisí MČ.

Jako zcela přeceňovaný dokument považují strategický plán, a to na jakékoliv řádovostní úrovni. Iluze, že strategický plán je nástrojem rozvoje území, je velmi široce přijímaná. Z historických důvodů se představitelé měst a obcí snaží, snad ve snaze lépe dosáhnout na dotační tituly, zpracovávat strategické plány. Tyto dokumenty bez ohledu na metodu a kvalitu zpracování pak leží v šuplíku na radnici a nikdo z odpovědných lokálních politiků nebo vedoucích úředníků se jimi neřídí, neplánuje rozvoj v souladu s cíli konkrétního strategického plánu. Realizované investice v obci, které jsou prostřednictvím rozpočtu naplňovány, nemají žádnou souvislost s obsahem, cíli a zaměřením strategického plánu.

Podobně na úrovni krajů každý odbor, každé oddělení vypracovalo nějakou svoji koncepci, program nebo strategii, která velmi podrobně a často i přesně popisuje současný stav a nabízí budoucí řešení. Nikdo ale tato řešení nenaplnuje.

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

Nepochybně považují za velký úspěch vytvoření souboru dat o území v územně analytických podkladech na lokální (ORP) a na regionální (krajské) úrovni. Data, ať již prostorově orientovaná (podklady pro mapy) nebo statistická, která jsou v rámci systému ÚAP shromážděna, mají neobyčejnou hodnotu a vypovídací sílu. Dobře připravené ÚAP jsou velkým a významným pomocníkem při zpracování jakýchkoli dalších analýz v území a slouží nejen pro zpracovatele ÚPD, ale i pro další uživatele jako základní zdroj informací o území. Za nadbytečné pak považují jakousi autoritativní snahu o interpretaci dat, vysvětlení některých jevů a procesů, které jsou v datech obsaženy a které vyžaduje přísná díkce právního předpisu, zvláště pak na regionální krajské úrovni.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Zcela jednoznačně nejvyšší výzvou budoucího územního rozvoje je nalezení shody nad novou podobou stavebního zákona. Současný model vysoké míry byrokratizace procesu pořízení, projednání a schválení územního plánu jako reakce na bouřlivá 90. léta by měl být nahrazen modelem, ve kterém se územnímu plánu vrátí jeho odborný obsah, a to místo důrazu na formální správnost procesních postupů při pořizování dokumentace. Byl bych velmi rád, aby předmětem diskuse zase bylo to, co je věcně obsahem územního plánu a nikoliv, zda byla formálně správně odůvodněna z územního hlediska jednoznačná varianta. Velmi bych ocenil, aby se územní plán plně vrátil do kompetence obce jako samosprávná vyhláška a nikoliv jako správním soudem ověřovatelné opatření obecné povahy.

Z širšího pohledu na problémy územního rozvoje musím upozornit na velmi vysoké riziko depopulace některých periferních regionů Česka, kde již nyní je velmi obtížné zajistit základní služby pro obyvatele. Především ty regiony, kde je značně vysoký počet velmi malých sídel do 10, 20 či 50 obyvatel, budou v budoucnosti velmi ohroženy. Protože obce, které tvoří kromě jádrového sídla i velký počet malých sídel, nebudou mít prostředky a ani sílu na zajištění základní vybavenosti a kvality obsluhy i v malých vesničkách. Ale i zde žijí lidé, kteří mají mít nárok na standardní kvalitu života. Stupeň periferizace v těchto sídlech postupně roste a je možné, že v budoucnosti budou tato nejmenší sídla zcela vysídlena a místo některých živých vesnic uvidíme rozpadlé a prázdné domy bez střechy. Nejsem přesvědčen, že rekreace je plnohodnotným lékem na demografický zánik sídel.

A N K E T A

Které proměny ve vývoji našeho území považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

Za uplynulých 30 let prošla nejen naše společnost, ale i naše území značnými proměnami, které ukázaly, že se nelze vrátit do demokratického světa bez značně dlouhého období transformace. Tak, jako se nepodařilo komunistům za 50 let zcela přemazat původní tvář našich měst, tak se ani nám za uplynulých 30 let nepodařilo smazat působení komunistického plánování a výstavby. Ukázalo se, že nejde jen o to změnit zákony a normy, ale že je třeba změnit způsob myšlení a náhledu na danou věc a také, že některé „šrámy“ lze odstranit jen těžko. Zůstáváme tak stále ve fázi transformace, která tvář našich měst odlišuje od tváře měst demokratického světa (u Národního muzea nám přes jeden z nejdůležitějších veřejných prostorů Prahy a Česka jako takového stále vede magistrála, na okraji většiny měst stojí paneláky, byť mírně zkrášlené, nicméně stále bez jasné městské struktury). Takže za nejzávažnější vlastně považuji zjištění, že naše města stále ještě nejsou městy demokratického světa, jak jsme před třiceti lety čekali, ale že jsou to města postkomunistická, a že řada vzorů ze zahraničí u nás stále nemůže fungovat a také nefunguje.

Doc. Ing. arch. Vladimíra Šilhánková, Ph.D

Architektka-urbanistka, specialistka na oblast územního rozvoje a teoretická v oblasti urbanismu a prostorového plánování s řadou publikovaných původních výzkumných prací. Má zkušenosti i z místní politiky, když působila 10 let na různých pozicích jako radní města Hradce Králové zaměřující se na územní a strategický rozvoj města. V současnosti je prorektorkou Vysoké školy regionálního rozvoje a Bankovního institutu – AMBIS, kde se věnuje výuce v oblasti urbanismu, územního plánování a regionálního rozvoje.

V čem spatřujete příčiny těchto proměn?

Jak už jsem uvedla, zásadní změny je třeba hledat ve změnách myšlení a ty, na rozdíl od změn zákonů a norem, probíhají velmi pomalu. Ani dnes se nám stále ještě nedaří otevřeně rozvinout kritiku socialistického plánování měst (protože pravděpodobně z úcty k našim učitelům, kteří nám ho vychválili), nejsme si schopni či ochotni přiznat, že funkcionalistický urbanismus s monofunkčními plochami, rozvolněná zástavba sídlišť a další typické prvky jsou pro fungování a život města nevhodné. Zásadní proměny tedy podle mého budeme moci očekávat až ve chvíli, kdy se změní naše myšlení. Mladí urbanisté a rozvojáři, kteří se vrací z dlouhodobých stáží v rozvinutých zemích tak mohou být hybnou silou proměn, které nás podle mého mínění teprve vlastně čekají.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná, a proč?

Postupně jsme se kromě našich specifických transformačních témat za těch 30 let více či méně dotkli snad všech témat, kterými se evropský urbanismus zabývá, některá, jako např. problematika brownfields nebo suburbanizace zůstala trvale v popředí zájmu, jiná, jako je např. participace veřejnosti v plánovacích procesech, se nám opět z našeho zájmu vytratila. V této oblasti jsme se podle mého vrátili hodně blízko k neblahému výchozímu stavu z konce 80. let, kdy sice zákon spoluúčast veřejnosti při plánování umožňuje, ale jeho konkrétní naplňování je povětšinou formální a schématické. Výsledkem formálních setkání s veřejností nad již de facto dohodnutým územním plánem (který už nechceme měnit), je rostoucí nezájem veřejnosti. Tohoto trendu si povšimli i kolegové, kteří tvoří strategické plány měst, a znovuotevívají odbornou debatu, jak veřejnost do plánování reálně zapojovat. My jako urbanisté bychom se měli k tomuto trendu také přidat.

Je něco v oblasti územního rozvoje v ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

I když se to možná s ohledem na předchozí otázku bude zdát jako protimluv, myslím, že tím, že územní plánování přežilo 90. léta 20. století, podařilo se vytvořit prostředí, kde se víceméně daří udržovat rovnováhu při uplatňování veřejných a soukromých zájmů v území. Vzpomeňme např. na farmářku Havránkovou, která si proti státu uhájila své právo na obhospodařovatelnou půdu při výstavbě dálnice D11 do Hradce Králové. Nevýhodou bohužel je jen ten fakt, že nalezení řešení označovaného „vítěz-vítěz“ v našich podmínkách poněkud dlouho trvá.

Co považujete za nejzávažnější výzvy, případně rizika dalších proměn území?

Za nejzávažnější otázky, kterým se musíme při plánování a řízení (nejen územního) rozvoje věnovat, jsou bezesporu otázky spojené s dopady změny klimatu. Na rozdíl od řady aktivistů si nemyslím, že změny klimatu zastavíme tím, že nebudeme jíst maso nebo pít perlivou vodu. Nemyslím si, že vůbec jako lidé můžeme změny klimatu jakkoli ovlivnit. Nicméně to, co ovlivnit můžeme a musíme, jsou dopady těchto změn na naše města a krajinu, ať již změnou sortimentu městské zeleně (která bude stabilnější v sušším a teplejším klimatu) či změnou orientace budov (obývatel k jihu s velkými okny už dnes není požehnání, ale danajský dar) a řadou dalších opatření. Je tedy třeba přestat „dělat paniku“ a „alarmovat“, a namísto toho se věnovat serióznímu výzkumu, jak situaci zvládnout.

A N K E T A

Které proměny ve vývoji našeho území od roku 1989 považujete za nejzávažnější, ať již z pozitivního, či negativního hlediska?

- Obnovení vlastnických práv, jejich ochrany a respektování. Vznik tržního prostředí v nakládání s pozemky a ve stavitelské činnosti, vliv na poptávku po stavebních pozemcích.
- Vliv developerských záměrů, významný zejména v okolí velkých měst, na vývoj obcí, nepřipravených na souvislosti a důsledky tohoto podnikání.
- Dopady výstavby na veřejnou infrastrukturu i na změny v životě obcí.
- Význam územního plánu pro vymezování zastavitelných ploch, povinnost vyhodnocovat jejich uplatňování.
- Problematicky nastavená pravidla pro posuzování vlivů územně plánovací dokumentace na životní prostředí (SEA), nejasně ve vztahu k EIA)

Ing.arch. Martin Tunka, CSc.

Narozen 11. 11. 1949, po absolvování studia na fakultě architektury ČVUT se zabýval projektovou i výzkumnou činností (např. VÚVA, SÚRPMO). Od roku 1990 se soustavně věnuje problematice územního plánování, v letech 1990–2013 na ministerstvech s působností ústředního orgánu územního plánování (MŽP ČR, MH a MMR), v soukromé projekční, poradenské a odborné praxi v letech 1993–1995 a opět od roku 2013. Rovněž se věnuje publikační i lektorské činnosti (ČVUT FA), přednáší na České zemědělské univerzitě. Je člen redakční rady časopisu Urbanismus a územní rozvoj, redakční rady časopisu Obec a finance. od roku 1993 člen České komory architektů (ČKA), 2000–2009 člen představenstva ČKA, 2004–2016 člen autorizační rady ČKA, člen Asociace pro urbanismus a územní plánování a České společnosti pro stavební právo.

V čem spatřujete příčiny těchto změn?

- Změna politického režimu a právního prostředí,
- opuštění centrálně řízeného hospodářství,
- zánik dominantního postavení státu jako jediného skutečného investora změn v území,
- obnovení územní samosprávy, reforma veřejné správy.

Která témata územního rozvoje považujete za důležitá, případně opomíjená nebo naopak přeceňovaná a proč?

- Zlepšování znalostí o území a dostupnosti informací o něm výrazně zlepšuje podmínky pro územní plánování, mj. také díky digitalizaci, vzniku a trvalé aktualizaci územně analytických podkladů.
- Problémem je koordinace rozvoje území jednotlivých obcí, vymezování zastavitelných ploch, řešení jejich vlivu na veřejnou infrastrukturu v potřebných souvislostech, nejen v rámci obce, ve které jsou zastavitelné plochy vymezeny.
- Věnovat větší pozornost řešení dopadu rozvoje jedné obce na veřejnou infrastrukturu okolních obcí i širšího okolí.
- Problémem je jak navrhovat, získávat a chránit pozemky vhodné pro umístění veřejné infrastruktury, která poskytuje veřejné služby netržní povahy.
- Problémem je jak účinně zajistit spoluúčast investorů výstavby na financování související veřejné infrastruktury, ať už úpravy stávající infrastruktury nebo zřizování nové infrastruktury.
- Dosud je opomíjena adaptace nezastavěného území na vlivy klimatu, např. povodně, sucha, opomíjená je potřeba vymezovat a chránit územním plánováním pozemky nezbytné pro tyto účely. Až na výjimky nemají o řešení tohoto problému zájem obce ani vlastníci pozemků v nezastavěném území. V potřebných souvislostech nelze zpravidla tento problém účinně vyřešit ve správním území jedné obce a pouze v jejím územním plánu.

Je něco v oblasti územního rozvoje ČR, o čem si myslíte, že se trvale daří uskutečňovat?

- Soustavné vyhodnocování stavu a možností změn území (viz územně analytické podklady).
- Dostupnost informací o území, např. katastr, mapové aplikace, informace o územně plánovací dokumentaci.

Co považujete za nejzávažnější výzvy případně rizika dalších proměn území?

- Nakládání s nezastavěným územím, péče o zvyšování jeho odolnosti proti negativním důsledkům klimatu.
- Řešení vodního režimu v území, zvyšování jeho odolnosti např. proti nedostatku i přívalům vody.
- Vliv nových technologií (např. dopravních, výrobních, rostoucí mobilita, získávání energií, zemědělského hospodaření, distribuce zboží) na změny ve využívání území a na jeho uspořádání.
- Zahrnutí externalit (např. vyvolaných nákladů zejména na nekomerční veřejnou infrastrukturu) do ceny rozvojových projektů tak, aby jimi vyvolané náklady nebyly přenášeny na veřejné rozpočty obcí a krajů a na ty, kteří z těchto projektů nemají prospěch.

30 LET NADACE PRO ROZVOJ ARCHITEKTURY A STAVITELSTVÍ

(ARCHITECTURE AND BUILDING FOUNDATION, NADACE ABF)

V roce 2018 uplynulo 50 let od chvíle, kdy se v roce 1968 od Výzkumného ústavu výstavby a architektury oddělilo Československé středisko výstavby a architektury (ČSVA), a letos to bude 30 let, kdy byla zahájena transformace ČSVA na Nadaci ABF.

V roce 1990 ještě existovalo u nás na desítku výzkumných organizací (např. VÚVA, ČSVA, Teplan, Typizační ústav, ÚRS, VUZORT, VÚPS, URBION, Kabinet architektury AV, svoji vývojovou složku měla i většina velkých projektových ústavů), které zaměstnávaly jistě přes tisíc výzkumníků. Takový rozsah výzkumu byl neobhajitelný a navíc posuzován výsledky českého stavebnictví v roce 1990 nepřinášel ve srovnání se západní Evropou očekávaný výsledný efekt. Plánovitě hospodářství a direktivní výstavba byly proto opuštěny, stavebnictví jako obor bylo první privatizováno, projektové organizace se rozpadly nebo se podstatně zmenšily a privatizovaly a právní odpovědnost za stavební dokumentaci převzaly autorizované osoby sdružené ve dvou komorách. Inovace byla zajištěna „otevřením hranic“. Projektanti získali přístup k výpočetní technice a CAD programům, a v průběhu 90. let se na českém trhu každoročně prosazovalo na 40–60 % nově dovezených nebo nově v Čechách vyráběných výrobků a zařízení pro stavby. Výzkum byl z drtivé míry nahrazen přejímáním vyspělejších zahraničních technologií, výrobků a pracovních postupů, které s sebou přinášely i zahraniční kapitál.

ČSVA předala Nadaci ABF jednu výhodu, kterou bylo relativně široké zapojení do mezinárodní spolupráce. Její program se tradičně opíral o zahraniční zkušenost západoevropských baucenter sdružených v Mezinárodní unii stavebních středisek (UICB), která vznikla po druhé světové válce s cílem napomoci obnově rozbitých měst a poskytnout architektům i dodavatelům staveb co nejúplnější informace o všech poznatcích a možnostech materiálů a technologií, co trh nabízel. Nadace ABF přijala do svého loga i „domeček“

společný symbol unie, který používá dodnes. Pro třídění katalogu výrobků byl užíván mezinárodní třídící systém Sfb, a pro jejich popis struktura informací podle CIB „master list“ (International Council for Building Research Studies and Documentation).

Když jsme začali řešit, jakou zvolit právní formu v procesu privatizace, uvědomovali jsme si, že některé zavedené služby a publikace byly vlastně lépe uzpůsobeny pro tržní hospodářství a že zahraniční know how, na kterém vznikly, konečně může dojít svého uplatnění. Odběratelé informačních služeb se tehdy počítali v tisících a špičkové produkty jako Katalog či Přehled měly náklad 6 000–10 000 kusů, přesto to nebylo rozhodování snadné. Ještě dnes si myslím, že bylo velikou škodou, že nebyl v procesu privatizace lépe definován model pro privatizaci informačních, výzkumných a zkušebních organizací, který by dokázal zužitkovat větší díl know how, které tyto organizace přes jejich oprávněnou kritiku nepochybně měly a že naše cesta: „nadace“ byla ojedinelá. I my jsme zvažovali privatizaci na akciovou společnost, které ovšem většinou skončily rychle se ztrátovým poskytováním služeb a rozprodejem nemovitého majetku (později se začalo říkat tunelováním), pokoušeli jsme se najít zahraničního partnera i mezi členy UICB, ale i zde šlo nakonec vždy pouze o formu, jak ovládnout trh pro vlastní dodavatele, a tak brzy zvítězila myšlenka nadace, kterou užívali někteří členové UICB (Finsko, Japonsko, Holandsko), a která nám byla jimi doporučena. Nadace byla založena proto již v roce 1990 a rozhodnutím Hospodářské rady vlády České republiky byl k 31. 12. 1991 zrušen bez likvidace státní podnik ČSVA a jeho právním nástupcem se stala od 1. 1. 1992 Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství.

Tato relativně úspěšná transformace se stala v devadesátých letech stabilizujícím základem pro rozvoj nových programů a vznik řady dalších organizací. Nadace ABF se významným způso-

bem podílela na vzniku ČKAIT a řadu let vykonávala úlohu zkušebního místa pro nové členy. Poskytla podmínky pro vznik Společnosti pro stavební právo, která se od ní oddělila v roce 1997, ale dodnes s ní úzce spolupracuje. Jako součást Nadace ABF vznikl i Svaz zkušeben pro výstavbu, kterému nadace zajišťovala dlouhá léta sekretariát. Svaz samostatně působí od roku 1997. V roce 1992 nadace byla jedním ze zakladatelů ABF Slovakia, která rozvíjí slovenskou Stavbu roku a se kterou dodnes pořádá pravidelné společné prezentování výsledků stavební a architektonické tvorby v ČR a SR. V prostorách nadace vznikla i Památková komora.

Nadace ABF rozvíjela tradičně svoji činnost prostřednictvím speciálně zaměřených fondů. V roce 1993 byl založen Fond Třebíč, který byl v roce 1999 registrován jako samostatná obecně prospěšná společnost a který se významným způsobem podílel na zápisu Třebíče jako světové památky UNESCO. Nadace ABF založila v roce 1995 akciovou společnost ABF, a.s., na kterou postupně do roku 1998 převedla v souvislosti s požadavkem tehdy platného nadačního zákona zejména vydavatelskou činnost a organizování veletrhů. 3. 11. 1999 spolu se čtyřmi dalšími organizacemi Nadace ABF byla u vzniku SIA ČR – Rady výstavby. Sdružení, která již 20 let představuje platformu pro spolupráci dnes již třinácti nejvýznamnějších nevládních a profesních organizací.

V devadesátých letech se vydavatelská činnost včetně Katalogu ABF, Přehledu a nově Adresáře stala rozhodujícím programem nově zformulovaného a komerčně orientovaného nakladatelství ARCH. To zahájilo vydávání časopisu Fórum (architektury a stavitelství), Stavební listy (který sloužil pro členy ČKAIT a ČSSI), Informarch (který přinášel týdenní nabídky a poptávky po stavebních a projektových pracích). Pokračovala právní knihovna, odborné knihovny, katalogy různých typů staveb. Jenom nakladatelství v krátké době zdvojnásobilo celou původní tržbu.

Další oblastí byl výzkum, hodnocení kvality, činnost zkušebny a zde je potřeba jmenovat řadu hodnotících přehlídek a soutěží: Stavba roku, Stavba pro venkov, Bydlení, Ekologická stavba, firemní soutěže Taurus a další. Odborná činnost na sebe vázala organizování seminářů, celostátních, ale i mezinárodních konferencí (UICB, ISOCARP) a postupně rozvíjený systém předávání znalostí a informací celoživotního vzdělávání. To si vyžádalo vytvořit v devadesátých letech síť zastoupení v řadě krajů (ABF České Budějovice, Stavební informační centrum Plzeň, Stavoprojekt Brno, Technoprojekt Ostrava, Hradecké stavební centrum, Stavební informační kancelář Třebíč, Stavební podnik Chomutov, dům ABF Zlín), která organizovala prodej služeb a publikací v krajích, provozovala vlastní vzorkovny a zajišťovala sběr informací do databází Nadace ABF).

Rozvoj Nadace ABF byl však především umožněn rozvojem výstavní činnosti zejména růstem veletrhu FOR ARCH, který se stal v průběhu devadesátých let druhým největším českým veletrhem po strojírenském Brně. Obrovský zájem o účast na veletrhu byl vyvolán onou dynamickou změnou materiálové základny českého stavebnictví a nebýt dva roky za sebou na veletrhu, znamenalo neznat 50 procent nabízených možností. Stal se důležitý pro vystavovatele, ale stejně i pro návštěvníky. Jeho téměř desetiletý růst s meziročním nárůstem 1,6–1,7x se stal motorem všech dalších aktivit. Veletrh FOR ARCH následoval veletrh Habitat (veletrh bydlení) a brzy vznikly i regionální akce (Veletrhy FOR ARCH Plzeň FOR ARCH Ostrava, FOR ARCH Zlín, FOR Habitat Plzeň, FOR ARCH Karlovy Vary, FOR ARCH Jižní Čechy, FOR ARCH Banská Bystrica, FOR ARCH Hradec Králové). Finance, které přinášely veletrhy, dávaly šanci i pro výzkum a rozvoj dalších služeb, které zajišťovala dále nadace s podporou své dceřiné akciové společnosti. Původní prostředí Kongresového paláce bylo od roku 1994 ro pražský veletrh FOR ARCH malé a ten se přestěhoval na Strahovský stadion, i ten však brzy pobral sotva polovinu potřebných hal, a tak hlavní město Praha rozhodlo o výstavbě nového pražské-

ho veletržního areálu a vítězem, partnerem v tomto projektu se stala ABF, a.s. To v zásadě značně ovlivnilo další vývoj i pro Nadaci ABF. První, vlastně nultou, etapou tohoto projektu se stalo prozatímní výstaviště Letňany, které ABF, a.s. realizoval za rekordních devět měsíců a v září 1998 jej otevřela právě pro veletrh FOR ARCH 1998. Tehdy se veletrhu účastnilo na půldruhé tisíce vystavovatelů.

Rok 1998 přinesl nový zákon o nadacích, který v zásadě znemožňoval nadacím konat komerčně orientované, byť veřejně prospěšné práce, a činnost nadací omezil pouze na správu prostředků a majetku s využitím pro nadační cíle. Nadace ABF se musela vzdát svého podílu v ní původně sto procentně vlastněné ABF, a.s., a přišla tak o možnost podpory z veletrhů a z nakladatelské činnosti. Tím se manipulační možnosti nadace zúžily a pro nadaci nastala nová doba transformace. Zde je třeba konstatovat, že současná právní úprava, po vydání občanského zákoníku, prostor znovu otevřela, ale mezitím zaniklo nakladatelství ARCH, bylo ukončeno vydávání časopisů i katalogu a i internetovou databázi e-stav nový vlastník ABF, a.s. dále nerozvíjel a značku nakonec prodal.

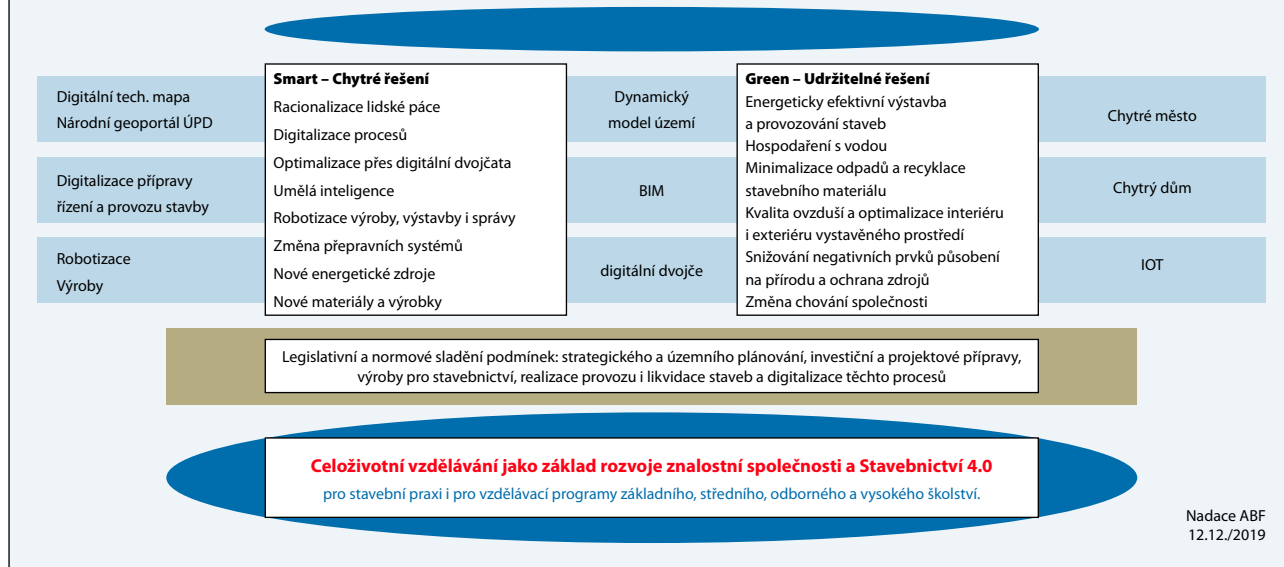
Významný díl činnosti si ale nadace i za těchto podmínek udržela a rozvíjela je od roku 2006 jako samostatné nadační programy. Ty se orientují na výzkum, vzdělávání, provoz Domu ABF na Václavském náměstí a organizaci výstav a přehlídkových soutěží a podporu spolupráce neziskového sektoru ve stavebnictví a architektuře na české i mezinárodní úrovni.

Pro nový vzdělávací program **České stavební akademie** se podařilo v letech 2006–2008 zrekonstruovat sídlo na Václavském náměstí. Stavební akademie byla založena memorandem ze dne 13. 3. 2006. Akademie spolupracuje s cca 200 externisty, zajišťuje přípravu na odborné zkoušky do ČKAIT, pro energetické auditory, pro autorizované inspektory, organizuje řadu akreditovaných programů MV ČR a každoročně zajišťuje několik celostátních konferencí, často s výstavou na aktuální témata s otázkami energetiky, digitali-

zace, větrání, průmyslu 4.0, stavební legislativy a podobně. Na řadě vzdělávacích akcí spolupracuje nadace s MMR, MPO, MŽP nebo MK ČR, s hl. m. Prahou, SMO, se svazy bytových družstev, s Akademií starožitníků, a poskytuje své prostory a služby i pro akce organizací SIA ČR jakými jsou Institut vzdělávání SPS, ČSpSP, Rada CZ BIM, OA a další. Od roku 2006 do roku 2019 tak v České stavební akademii bylo uskutečněno přes 2 300 akcí pro více než 80 000 posluchačů.

Program soutěžních přehlídek představuje nadační činnost, kterou nadace snad nejvíce ovlivňuje názory a poznání o stavu české architektury a stavitelství. Již 27. ročníků má za sebou celostátní přehlídka **Stavba roku**, ve které odborná porota posuzovala přes 1 500 dokončených staveb, mezi které rozdělila 138 titulů Stavba roku. Přehlídka velmi komplexně dokumentuje vývoj české architektury a stavitelství za posledních 30 let. Pravidelné výstavy výsledků a každoroční katalogy dokumentující tento vývoj patří k nejkompletnějším dokladům o vývoji celého oboru. Na tuto přehlídku navazuje **Zahraniční Stavba roku**, která je již několik let jedinou českou přehlídkou představující vývoz českých projektů, stavebních dodávek a stavebních výrobků. **Urbanistický projekt** roku zase každoročně dokumentuje úsilí o tvorbu společenského konsenzu při stanovování podmínek pro regulaci rozvoje obcí, jejich vystavěného prostředí a tvorby veřejných prostranství. **Středočeská Stavba roku** je regionální sestrou celostátní přehlídky. Udělování známky kvality: **Výrobek – technologie pro stavebnictví a architekturu** je dalším hodnotícím projektem. Nadace v něm navazuje na padesátiletou tradici hodnocení výrobků určených pro výstavbu. Všechny tyto přehlídky nadace organizuje s odbornými partnery-spoluvypisovateli, zajišťuje pro ně mediální prezentaci, společenskou záštitu a financování. Od roku 2012 završuje Nadace ABF své hodnocení oboru vyhlášením **Ratingu Nadace pro rozvoj architektury** a stavitelství (RABF), v kterém shrnuje komplexní hodnocení projektantů, projektových organizací, stavebních dodavatelů

Program Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství – **Národní platforma Stavebnictví 4.0**

a výrobců pro stavebnictví na základě dosažených výsledků stanovených z pětiletého posuzování v celkem dvanácti celostátních přehlídkách organizovaných různými organizacemi v České republice.

Výstavní program je tradiční činností nadace. Zahrnuje putovní výstavy výsledků nadací organizovaných soutěžních přehlídek na odborných veletrzích na českých i mezinárodních konferencích a u partnerských organizací. Samostatnou částí je činnost Galerie Nadace ABF, která každý měsíc představuje nové výstavy výtvarných tvůrců: jednotlivců nebo tvůrčích skupin, často z řad architektů nebo jejich tvůrčích kolektivů. Výstavy obrazů, grafik, designu, plastik i fotografií jsou nedílnou součástí kulturního působení nadace. Galerie představuje v domě ABF české, ale pravidelně i zahraniční umělce. Od roku 2008 byl součástí Nadace ABF i Design Cabinet, který organizoval Národní cenu za studentský design, a prezentaci jejích výsledků řadou českých i zahraničních putovních výstav. Od roku 2006 nadace zorganizovala 331 výstav, které navštívilo přes 220 000 návštěvníků.

Výzkumný program Nadace ABF je přirozeným završením a nezbytným základem výše popsaných aktivit. Nadace ve smyslu původního 50 let starého záměru pro vznik ČSVA: „požadavek rychlého uplatnění výsledků technického rozvoje, vědy a výzkumu do praxe“ se intenzivně zapojuje do různých výzkumných programů. Od roku 2011 do konce roku 2019 Nadace vynaložila na vědu a výzkum a zpřístupnění jejích výsledků přes 50 milionů Kč, to je v průměru 5,5 milionů ročně. Tento aplikovaný výzkum byl z části hrazen výzkumnými úkoly, evropskými projekty a granty, ale z větší části z vlastních zdrojů získaných pro přípravu programů stavební akademie, nebo při hodnocení vývojových trendů v architektuře, stavebnictví a urbanismu. Jeho výsledky byly uplatněny při vytváření RABF, přípravě akreditovaných vzdělávacích programů, v analýzách a stanoviscích pro stavební legislativu, při výzkumu inovací stavebních materiálů, při hodnocení a dokumentaristice staveb, při uplatňování stanovisek ke koncepci bydlení, tvorbě metodik územního a strategického plánování apod. V poslední době jde zejména o sledování procesu **Stavebnictví 4.0**, jeho vývoje k **Smart stavebnictví** (di-

gitalizace, AI, robotizace, BIM, digitální dvojče staveb a území a jejich uplatnění v celoživotním procesu staveb, chytré domy, chytré stavby nové systémy dopravy) a **Green stavebnictví** (nZEB, bezodpadové a celostní hospodářství, recyklace materiálů, ochrana vody a ovzduší, ochrana památek i přírody). Jako souběžné problémy jsou nastaveny podmínky legislativní, sociální, ekonomické, bezpečnostní a vzdělávací, které proces těchto změn doprovází. Při účasti Nadace ABF na přípravě dokumentu Hospodářská politika ČR do roku 2030 a rekodifikaci stavební legislativy se ale v roce 2019 opětovně ukázalo, že dlouhodobé významné podcenění výzkumné činnosti v architektuře a stavitelství odráží značnou nejednotnost v názorech na očekávaný vývoj a nepřipravenost celého oboru na překotné změny technické i vztahové, které Stavebnictví 4.0 a digitalizace řady procesů v nejbližších letech přinese. Proto Nadace ABF připravila pro rok 2020 zřízení nové vědecké rady a nastartování výzkumných programů pro Stavebnictví 4.0, které by tomuto procesu účinně napomohly. Naplnění tohoto programu bude nejlepší oslavou 30 let existence Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství.

Ing. arch. Jan Fibiger, CSc.
předseda správní rady
Nadace pro rozvoj architektury a stavitelství

DOPRAVA VE VEŘEJNÉM PROSTORU

V rámci **Politiky architektury a stavební kultury ČR** a naplňování jejího opatření Ústavem územního rozvoje jsou soustředěny vybrané výsledky výzkumů, které se zaměřují na vliv kvality prostředí na člověka. Výběr je dostupný na internetových stránkách Ústavu územního rozvoje: *Politika architektury a stavební kultury České republiky – Téma 8 – Výzkum a vývoj*. Jedním z vybraných výsledků výzkumů je publikace **Veřejný prostor a veřejná prostranství**. Vznikla k jubilejnímu roku existence Katedry urbanismu a územního plánování na Fakultě stavební ČVUT. Jedním z témat v knize je i **Doprava ve veřejném prostoru** od Ing. arch. Ireny Klingorové, která zdůrazňuje důležitost ulic jako veřejného prostoru pro pěší a cyklistickou dopravu. Zároveň poukazuje na možné formy zklidňování dopravy a navracení ulic lidem. A v neposlední řadě upozorňuje na změny přístupu v koncepcích a strategiích tvoření nových atraktivních ulic v lidském měřítku.

V současnosti jsou dopravní vazby a doprava samotná nepostradatelnou součástí života. Nejvíce řešenou dopravou v sídlech je nejen doprava motorová, ale dnes i pěší a cyklistická. Ve srovnání s minulostí významně vzrostla síť komunikací a z ulic v sídlech se ve většině případů staly monofunkční dopravní zóny bez života. Můžeme ale takový prostor považovat za veřejný? Vždyť ulice byla vždy místem setkávání, kde se odehrávaly významné události, kde lidé žili. Dnes tomu tak v mnohých ulicích není a jejich rehabilitace nebude otázkou jen několika dní. V kombinaci s návratem života do ulic bude také potřeba zklidňování automobilové dopravy.

Doprava je nepostradatelná, což lze vidět na každém kroku. Denně se přepravuje obrovské množství lidí, kteří se pohybují v rámci sídla, dojíždí mezi sídly, přemísťují se mezi regiony nebo státy. Ve vyspělých státech připadají téměř dva automobily na rodinu. Stále vzrůstající počet automobilů pociťují lidé zejména uvnitř měst, kde je doprava přímou součástí veřejných prostorů.

Ulice ve městech

Ulice jsou ve městě jedním z nejčastěji zastoupených veřejných prostranství. V posledních letech je snaha potlačit rozsáhlé využití automobilové dopravy v centrech měst a navrátit ulicím jejich přirozené využití jako místo pro lidi. Lidé chtějí vnímat ulice jako místo pro setkávání, chodit po nich – chtějí na nich žít. Ve vyspělých státech se proto výrazně snižuje objem automobilové dopravy ve prospěch hromadné, pěší a cyklistické dopravy. Při rehabilitaci ulic je však třeba komplexního pohledu. Nejdříve je nezbytné vytvoření prostor pro pobyt, a to by mělo zůstat v rukou odborníků. Tyto prostory by měly vyhovovat hned z několika aspektů. Nejen funkčně, esteticky, sociálně, ale také ekonomicky, kdy je cena významným kritériem. Do procesu plánování ulic je potřeba zapojit i veřejnost, bez které by i nejlepší prostor a ulice ztratily smysl. Tím se předchází problému s využitelností ulice a její degradací. Uživatelé si určí důvody, proč takovou ulici chtějí navštěvovat a odborník – urbanista, je může zohlednit v návrhu.

Nejpřirozenějším a také nejekologičtějším způsobem dopravy je chůze. Své přednosti však ukazuje i stále více využívaná cyklistická doprava. V uličním prostoru se v jednu chvíli mohou objevovat lidé všech věkových kategorií s odlišným účelem cesty. Proto by řešení tras mělo odpovídat rozdílným požadavkům – přímý a rychlý pohyb versus klidný pobyt v uličním prostoru. Atraktivita cesty v mnohém určuje intenzitu pohybu chodců. Nebezpečná a neatraktivní místa nikdy nebudou patřit k vyhledávaným pěším lokalitám. Jízda na kole je zdařilým kompromisem mezi pěší a automobilovou dopravou. Jedná se o plnohodnotný dopravní prostředek, který v rámci sídel může být užitečnější a rychlejší než automobilová doprava. Kromě rychlosti, kterou kolo nabízí, má i blahodárný účinek na zdraví a fyzickou kondici a zároveň přispívá ke zlepšení životního prostředí. Úloha chodce a cyklisty je v mnohém podob-

ná a posunuje význam veřejného prostoru z čistě tranzitního místa na místo, kde se život projevuje.

Zklidňování dopravy

Ve vyspělých státech se přistoupilo k plošnému zklidňování dopravy. Cílem bylo omezit dopravu a navrátit život a ruch do ulic sídel. Dnes se tento přístup bere již za standard. V Londýně je například zpoplatněn vjezd do centra. Barcelona má zase slavný bulvár La Rambla, kde mají pěší absolutní přednost. Dopravní opatření se objevují především v centrech sídel, v místech s vysokou koncentrací lidí a rezidenčních oblastech. Spousta ulic se vyvíjela postupně se strukturou sídla, díky čemuž se stává, že šířka dopravního prostoru není v historických centrech dostačující. S tím souvisí i problém s parkováním. V koncepcích a strategiích se proto upřednostňuje chodec, cyklista a hromadná doprava, zatímco provoz automobilů se omezuje na minimum. Zóny 30 jsou dominantní formou zklidňování dopravy. V centrech měst se zase používají pěší zóny, které vylučují veškerá vozidla z prostoru. V rezidenčních oblastech se používá podoba obytných zón, které vytvářejí kvalitní veřejné prostranství pro rezidenty. Pro úspěch plošného zklidňování dopravy je potřeba nejen kvalitní technický koncept, ale i promyšlená propagace tak, aby veřejnost tuto formu přijala a pochopila. Tou nejjednodušší formou zklidnění je zavedení jednosměrných ulic v kombinaci s pravidlem pravé ruky – předností zprava.

Zeleň v ulicích

Zeleň je jedním ze základních prvků našich sídel. Má zde nezastupitelné místo, přičemž plní funkce ekologické – pozitivní vliv na klima, vodní režim, ochranu půdy, snižování oxidu uhličitého, funkce sociální – rekreační, hygienická, estetická nebo psychologická a funkce ekonomické – zvýšení atraktivity bydlení, tvorba pracovních míst. Význam zeleně neustále roste

také vlivem způsobu života, kterým se zvyšuje míra stresu nebo zhoršuje životní prostředí. Zeleň je vynikající prostorový prvek, používaný ve veřejném prostoru, ale také k propojení urbanizovaného prostředí s přírodou. Díky umístění vegetace lze výrazně zlepšit kvalitu veřejných prostor. Doprovodná zeleň komunikací – uliční stromořadí, aleje, ostrůvky a zelené pásy – tvoří nepostradatelnou součást veřejných prostranství. Taková zeleň musí plnit velmi specifické nároky v návaznosti na její umístění, např. větší tolerance k vysokým teplotám, suchu, výfukovým plynům nebo posypové soli. Měla by být schopna regenerace a dlouhověkosti. Důležitá je i průběžná údržba vegetace. Neudržovaná zeleň kvalitu místa naopak snižuje.

Závěr

Sídlo se stává živým prostorem teprve tehdy, když se zde koncentrují lidé a události, čímž vzniká společenský život. Musí být zvoleno také vhodné měřítko, kterým je člověk. Místa v sídlech by měla být navržena především pro jeho potřebu, pro pohyb chodců, případně cyklistů, v kontextu s ostatními druhy dopravy. Není jednoduché zohlednit všechny aspekty pro vytvoření kvalitního veřejného prostoru. Avšak kvalitní koncepce může vytvořit nové atraktivní místo, které budou lidé navštěvovat. Místo se širokou nabídkou aktivit, které je pohodlně dosažitelné pěšky i na kole. Kvalitní veřejné prostory a především ulice jsou základem pro živé a fungující město,

které je tvořeno hlavně pro lidi. Taková sídla, která nejsou jen dopravním prostorem, jsou schopna poskytnout kvalitní podmínky pro život a přispět tak k udržitelné budoucnosti.

Použité zdroje:

VONDRÁČKOVÁ, Simona, ed. *Veřejný prostor a veřejná prostranství: almanach katedry urbanismu a územního plánování 2016*. Praha: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 978-80-01-06078-0.

Ing. Jakub Kotrla
Ústav územního rozvoje

VENKOV 2020 13. ROČNÍK SEMINÁŘE

Výzkumné centrum Rural, které pracuje na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, uspořádalo již 13. ročník semináře Venkov, tentokrát s vročením 2020. Každoroční seminář si klade za cíl představit výsledky práce členů Výzkumného centra RURAL za uplynulý rok. Současně je seminář velmi dobrou příležitostí k získání zpětné vazby od odborníků, expertů z dalších univerzitních pracovišť a dalších výzkumníků, ale stejně tak i z zkušených praktiků, kteří řeší každodenní i dlouhodobé problémy rozvoje na venkově. V letošním roce se hlavní téma semináře neslo v duchu konceptů rozvoje venkova, které připravuje MMR, a do kterých významnou měrou přispěly výsledky dosažené v rámci práce Výzkumného centra Rural.

Úvodní vystoupení si připravila Marie Zezulková, ředitelka Odboru regionální politiky MMR, která seznámila účastníky semináře s hlavními cíli a principy nově schválené Strategie regionálního rozvoje Česka 2020+. Souhlasného a pozitivního přijetí se dostalo především těm částem vystoupení, kdy z úst vrcholné představitelky státní

správy zazněla kritika tvorby strategií a koncepcí na celostátní úrovni bez jednoznačného dopadu do území. Velmi pozitivně byly přijaty části vystoupení paní ředitelky, kde zdůrazňovala roli lokálních iniciativních skupin a nutnost respektu k lokálním podmínkám.

Richard Nikischer, vedoucí Oddělení rozvoje venkova na MMR představil nový dokument Koncepce rozvoje venkova, který byl přijat vládou ČR

13. 1. 2020 a který stanovuje principy a cíle rozvoje venkova. Vláda poprvé přijala ucelený koncepční dokument, který sleduje všechny aspekty rozvoje venkova a který má velké ambice napomoci koordinovat dosud roztržštěné nebo nejednotné přístupy k venkovu jak ze strany resortů, tak i ze strany krajů. Předcházejícím koncepčním materiálem k rozvoji venkova projednaným vládou byl, pokud se nemýlím, dávný Program rozvoje venkova z roku 1991.

Foto: Archiv výzkumného centra RURAL

Radim Perlín představil koncepci a hlavní cíle výzkumného projektu zaměřeného na formy a nástroje rozvoje nemetropolitních oblastí. Ambicí projektu je ve spolupráci s odborníky připravit soubor nástrojů lokálního rozvoje, které budou skutečně efektivní a budou respektovat přirozené rozdíly mezi venkovskými regiony. Stát má efektivně využívat celostátní nástroje, které mají pomoci těm regionům, lokalitám nebo společenstvím, které se dostaly pod obecně přijímaný standard kvality života. Velmi důležitá role státu je ale také v tom, že musí vytvářet příznivé prostředí pro to, aby komunity mohly využívat i lokální nástroje regionálního rozvoje, které mohou rozvoj nastartovat. Za skutečně efektivní využití lokálních nástrojů má odpovědnost lokální komunita.

Jakub Kyselovič ze Sociologického ústavu AV představil výsledky studia dostupnosti některých typů občanské vybavenosti na venkově. V diskusi nejvíce rezonovala zastupitelnost a postupná integrace služeb na venkově, kde jedna provozovna může poskytovat základní služby v mnoha oblastech. Významný problém pak představuje rozdrobenost sídelní struktury, kdy přítomnost služby v obci je pro obyvatele územně oddělených sídel často velmi nedostupná. Jiří Ježek ze Západočeské univerzity v rámci řešení svého projektu hledá nástroje rozvoje pro malá města a jejich zázemí. Ve svém vystoupení velmi jasně připomněl, že nelze studovat venkov bez studia při-

rozených center obslužnosti na venkově, tedy středních a malých měst. Dopolední blok uzavřel Pavel Březina, představitel Svazu českých a moravských spotřebních družstev (COOP). Jeho vystoupení se neslo v duchu srovnání obchodních modelů velkých řetězců a malých venkovských prodejen, které musejí, mají-li být konkurenceschopné, nabízet podobný nebo dokonce stejný sortiment a současně podobnou cenu pro spotřebitele.

Odpolední programový blok byl již zaměřen na představení výsledků práce Výzkumného centra Rural Přírodovědecké fakulty UK. Nejprve Marek Komárek a Pavel Chromý podrobně seznámili s hodnocením výsledků šetření u více než 3 000 respondentů a seznámili s názory dotazovaných na existující bariéry a možnosti rozvoje nemetropolitních oblastí. Dále se Tomáš Havlíček, Vít Jančák, Miroslav Marada a Hana Bednářová zaměřili na shrnutí výsledků terénního šetření v sídlech vybraných ORP. V rámci terénní práce jsme hodnotili veřejná prostranství a další důležitá místa v obcích. Právě upravenost a architektonický výraz míst, kde se lidé scházejí a kde mohou čerpat informace, je velmi významným indikátorem skutečného sociálně-ekonomického prostředí a aktivit v konkrétním sídle. Hodnocení proběhlo nejen na úrovni obcí, ale také na úrovni nejmenších sídel. Je patrné, že představitelé samospráv již investovali velké prostředky do výrazu veřejných prostranství a veřejných budov a že rozdíly mezi typy venkova

nejsou významné. První výsledky hodnocení polostrukturovaných rozhovorů s lokálními aktéry přinesly zajímavé postřehy o jejich problémech, jejich zatížení legislativně-technickými a byrokratickými překážkami a potřebě zlepšení jak horizontální, tak i vertikální komunikace.

Na závěr semináře Radim Perlín představil možnosti a nástroje rozvoje lokálních společenství. Výzkumný tým považuje za podstatné, že nástroje rozvoje nejsou pouze finanční a dotační, ale že mezi ně patří stejně také i organizační a legislativní nástroje nebo věcné nástroje lokálního rozvoje. Tyto nefinanční (nedotační) nástroje mají stejný nebo v některých případech i větší význam pro aktivní stimulaci nebo útlum práce lokálních aktérů – vedou tedy k lokálnímu rozvoji.

Na konferenci přijalo pozvání více než 150 účastníků ze všech oblastí rozvoje venkova od představitelů konkrétních lokálních společenství, přes zástupce místních akčních skupin (MAS), celostátních spolků, které sledují rozvoj venkova, až po významné zástupce akademické sféry prakticky ze všech pracovišť, které se venkovem odborně zabývají.

Všechna vystoupení jsou k dispozici ke stažení na webu rural.cz.

*RNDr. Radim Perlín Ph.D.
vedoucí výzkumného centra RURAL
Přírodovědecká fakulta UK*

MUNNIS 2020 V PLNÉM PROUDU DRUHÁ ŠANCE PRO BROWNFIELDY

Na začátku loňského prosince se konala hlavní informační schůzka k zadání soutěže Muniss 2020 „Druhá šance pro brownfieldy“. Na této schůzce byly studentům podrobněji představeny vybrané lokality pro řešení tohoto projektu. Součástí schůzky byla také exkurze do jednoho z vybraných brownfieldů, který není veřejně přístupný.

První lokalitou je bývalý areál VSIK Metal. Jeho rozloha činí 1,65 ha, většinovým vlastníkem je město Brno. V současné době areál slouží jako zázemí pro přesun tramvajové trati z ulice Dornych na ulici Plotní. Tento areál není možné v současnosti využít jinak než jako zeleň, protože se nachází v záplavovém území. Návrhu

dočasných aktivit to ale nebrání a jde o plochu s velkým potenciálem do budoucna, protože se nachází blízko centra města. Studenti si na této lokalitě mohou vyzkoušet, jak v rámci projektu pracovat s etapizací.

Druhou lokalitou je prostor bývalé cihelny v Řečkovících. Sem se studenti

podívali pod vedením pracovníků brněnského magistrátu. Areál má rozlohu 1,94 ha, zhruba 57 % pozemků vlastní město Brno. Vlastníkem budov je převážně soukromá společnost, která aktivně využívá plochy a budovy a plánuje jejich využití i do budoucna. Předmětem projektu je řešení areálu včetně navazujících zahrádek. Tyto plochy jsou pro transformaci velmi zajímavé. Hlavním úkolem je začlenění areálu do okolí, zejména prostřednictvím veřejných prostranství, aby byla lokalita dobře přístupná a přístupná. Pro studenty je tato lokalita výzvou, jak skloubit vize města, soukromého investora a svoje nápady.

Poslední lokalitou je bývalá vojenská jídelna na Žižkově ulici. Objekt vojenské jídelny v minulosti vyhořel a je ve špatném statickém stavu, a proto je určen k demolici. Tato lokalita je zajímavá zejména blízkostí Kraví hory a možností začlenění do jejího území a propojení se stávajícími funkcemi, jako je zejména sportovní využití, funkce školství – areál VUT, a navázání na okolní charakter zahrádek. Problematika zachování a nového využití zahrádek je v Brně velmi diskutovaná a aktuální.

Výběr lokalit je zajímavý svou rozmanitostí a umožňuje studentům různé přístupy a postupy v rámci navrhování.

Foto © Romana Jalůvková, Magistrát města Brna

Cílem soutěže bude spolupráce studentů napříč obory. Soutěže MUNISS 2020 s hlavním tématem „Druhá šance pro BROWNFIELDY“ se účastní tři týmy. V každém týmu je jeden student ze Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity. Krajinářští architekti mohou do soutěže pozitivně přispět zejména svým přístupem ve vnímání lokalit v širším měřítku. Součástí každého týmu jsou dva studenti z Vysokého učení technického z Fakulty architektury, kteří do projektu mohou vnést nejen kreativitu, ale také vizuální představení nápadů celého týmu. Nejvíce členů týmu je z Masarykovy univerzity, jedná se zejména o ekonomy a sociální geografy, kteří vhodně doplňují multioborovost týmu a přinášejí další přístupy a nápady v řešení problematiky.

Hlavním předmětem zadání jsou návrhy dočasného využití a celkového trvalého využití lokalit a také stanovení postupů řešení v rámci etapizace. Součástí zadání je navrhnout způsoby spolupráce s jednotlivými partnery a také s veřejností. Důležité pro studenty bude také využití získaných poznatků v rámci mezinárodní spolupráce se studenty z univerzity z Bratislavy.

V rámci MUNISS byl již také realizován první workshop v Bratislavě, který se konal 13. 12. 2019.

Ing. arch. Adéla Hýlová

KONFERENCE POČÍTÁME S VODOU 2019

REVITALIZACE VEŘEJNÝCH PROSTOR SE ZAPOJENÍM MODRO-ZELENÉ INFRASTRUKTURY

Ve Velkém sále Novoměstské radnice v Praze se dne 27. 11. 2019 konalo již 5. pokračování mezinárodní konference **Počítáme s vodou**, tentokrát s podtitulkem **Revitalizace veřejných prostor se zapojením modro-zelené infrastruktury**. Konferenci organizoval 01/71 ZO ČSOP Koniklec pod záštitou ministra životního prostředí.

Ministr životního prostředí Richard Brabec nemohl být osobně přítomen, a proto z jeho pověření přivítal účastníky krátkým projevem ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr

Konference Počítáme s vodou se konala ve Velkém sále Novoměstské radnice v Praze

Úvodní slovo Ing. P. Valdmana, ředitele SFŽP

Valdman. Uvedl, že SFŽP systematicky podporuje hospodaření se srážkovými vodami z evropských i národních zdrojů od r. 2015 a že dotační podmínky se zejména pro obce mění k lepšímu, což se projevuje zvyšujícím se zájmem o „Velkou dešťovku“, z níž je možno financovat i projekty zaměřené na revitalizaci veřejných prostor s ohledem na zlepšení hospodaření se srážkovými vodami a zeleň. V novém programovém období bude díky dobré komunikaci SFŽP s MPO a MMR dotačně podporována i kombinace energetických úspor a hospodaření se srážkovými vodami vč. realizaci s prvky modro-zelené infrastruktury.

Navazující řečník **David Stránský** z ČVUT v Praze a CzWA upozornil, že realizace modro-zelené infrastruktury (MZI) ve veřejných prostranstvích jsou důležité vzhledem k tomu, že tyto prostory zabírají podstatnou plochu měst, jsou v jejich majetku a mohou být dobrými příklady a podporovat kvalitu života ve městech. Na druhou stranu tyto realizace jsou často velmi komplikované vzhledem k přítomnosti technické infrastruktury, což vyvolává nutnost spolupráce řady profesí pro překonávání bariér. To se ukázalo i při tvorbě návrhu Akčního plánu Hospodaření se srážkovými vodami v urbanizovaných územích, který vypracovávala CzWA pro MŽP, kdy se tým díky šíři problematiky skládal z 18 odborníků napříč profesemi.

Po úvodních slovech konference pokračovala 1. blokem přednášek s tematikou stavby měst. **Jakub Cigler**, představitel Jakub Cigler Architekti, akcentoval nutnost změny paradig-

matu ve vnímání vody a zeleně ve městech. Na řadě příkladů ukázal, že přírodě blízké hospodaření se srážkovými vodami podporující zpomalení odtoku, jeho rozptýlení a vsak, vede k lepšímu odvodnění, lepšímu zhodnocení nemovitostí, lepší dopravě, lepším veřejným prostorům, lepšímu a bezpečnějšímu bydlení, lepší organiza-

ci ulic i k lepšímu rozvoji měst. Jedná se o vzájemně propojenou síť prvků s nutností komplexního řešení na úrovni budova – pozemek – blok – ulice – krajina. Prezentoval také konkrétní realizace z Česka i ze zahraničí (celou čtvrť v Moskvě) i návrhy pro revitalizaci Václavského náměstí či náměstí Republiky v Praze.

Radim Vítek, specialista vodohospodář Kanceláře architekta města Brna, nás seznámil s projekty rozvoje hospodaření se srážkovými vodami a modro-zelené infrastruktury v Brně. Z vyhodnocení funkce realizovaných objektů hospodaření se srážkovými vodami se zjistilo, že při změně majitele pozemku pak řada nových majitelů o objektech vůbec neví a neudržují je; proto není překvapením, že pozitivně vyšly přírodě blízké systémy s nízkými nároky na údržbu. Hospodaření s dešťovou

vodou se dostalo i do brněnské příručky Principy tvorby veřejných prostranství, kde má jednu dílčí kapitolu. Velmi nadějně z hlediska systémové implementace hospodaření se srážkovými vodami vypadá územní studie Jižní čtvrť – Trnitá, která se bude dostavovat kvůli nádraží. Důležitými aspekty jsou zde čistota vod vypouštěných do vodních toků, maximální snížení odtoku srážkových vod kvůli čerpání, etapizace a povinné extenzivní zelené střechy a přírodě blízké objekty hospodaření se srážkovými vodami. V rámci OPŽP vznikl projekt na využití srážkových vod ve čtyřech městských částech. Brno má i vlastní dotace „Ze leň střechám“ a „Nachytej dešťovku“. V závěru přednášky pak Ing. Vítek pod mottem „Na Brno dobrý, ale kam dál?“ shrnul praktické dopady a výzvy spojené s plánováním a zaváděním MZI na úrovni města, z nichž nejvýznamnější jsou organizační opatření ve městech pro podporu realizace MZI.

Mathias Kaiser, majitel firmy Kaiser-Ingenieure v Dortmundu, nás přenesl do trochu jiného měřítka, oblasti Porúří, která je jedním z nejhustěji zalidněných a nejvíce urbanizovaných regionů v Evropě s více než 6 miliony obyvatel. Vzhledem k nestabilnímu podloží v důsledku těžby uhlí nebylo v minulosti možno stavět podzemní kanalizace a odpadní vody byly odváděny povrchově a vypouštěny do řek Emscher a Ruhr. Dnes již k poklesům

Dr. Ing. Mathias Kaiser při přednášce o Porúří

podloží nedochází a je možno budovat kanalizace a čistírny odpadních vod a také řeku Emscher a okolní krajinu revitalizovat. Pro zabránění degradace revitalizované krajiny přepady z odlehčovacích komor je nutno snížit objemy a špičky dešťového odtoku odpojením nepropustných ploch. V roce 2005 zástupci všech 17 obcí sdružených ve vodohospodářském svazu Emscher-genossenschaft podepsali takzvanou Budoucí úmluvu o srážkové vodě, kde se zavazují odpojit 15 % nepropustných ploch během 15 let. Dr. Kaiser ukázal několik projektů, které v Porúří vznikly: např. využívání bývalých chladicích věží pro retenci dešťových vod, jezero Phönix s přístavem či revitalizaci severní periferie Dortmundu s aktivní účastí místních obyvatel a vznikem řady nezaplněných prostor s MZI, které mj. slouží i dětem, které dostaly prostor ke hře s vodou i příležitost k praktické výuce biologie. Zajímavá je motivace vlastníků soukromých pozemků k odpojování nepropustných ploch a realizaci opatření: je mezi ně rozdělena dotace, jejíž výše se vypočítá z hypotetických nákladů na vybudování centrální retence se stejným efektem. Navíc tito vlastníci ušetří také na poplatku za odvádění srážkových vod do kanalizace. Nebyla by to inspirace pro ČR?

2. blok přednášek se věnoval součinnosti profesí. **Jan Eisenreich** z Brens Europe, a. s., nazval svoji přednášku „Řízená retence vody v kolejové dráze – populismus, nebo realita?“ a následně nás přesvědčil, že realita. Ale pouze pro kolejové dráhy, které jsou tomu uzpůsobeny. Běžné konstrukce zelených tramvajových tratí, které vycházejí ze zemního substrátu a předpěstovaného trávniku, mají – přes často intenzivní zavlažování – problém v období delšího sucha, kdy i zavlažované úseky vysychají a trávnik hyne. Novým řešením je použití jiné konstrukční vrstvy místo zeminy, a to syntetického recyklátu (odpadu z automobilového průmyslu), který má velkou schopnost zadržovat a vypařovat vodu a také tlumit hluk, a doplnit jej na povrchu rozhodníky nebo jinými suchomilnými rostlinami nevyžadujícími četnou závlahu. Vhodnost tohoto řešení byla prokázána experimentálně ve srovnávacím testu s různými

materiály; realizace se osvědčily v Ostravě a v Košicích.

Karel Kříž, který zastupoval ČVUT v Praze a Timao s. r. o., pak rozebral limity veřejných prostor při zapojování modro-zelené infrastruktury z hlediska technické (TI) a dopravní infrastruktury (DI). Palčivým problémem pro realizaci MZI, zejména stromů, jsou především ochranná pásma a odstupové vzdálenosti inženýrských sítí, ale i řada dalších funkcí uličního prostoru (dopravní, pobytová), díky nimž se zde pohybuje velké množství vlastníků a správců. Ing. Kříž identifikoval hlavní kolize, k nimž může docházet jednak mezi jednotlivými druhy TI (např. nekoncepční práce, nutnost dodržovat min. šířku rýhy), jednak mezi stromy a TI (zejména poškození sítí kořeny) a stromy a DI (ohrožení rozhledových poměrů, bránění zvyšování kapacity DI, překážky v provozu či fyzické poškození komunikace kořeny a vsakovanou vodou). Na závěr uvedl nutné změny pro řešení těchto kolizí jak z hlediska technických postupů pro eliminaci negativních jevů (např. katalog stromů do určitých podmínek, kořenové bariéry, pravidla pro rušení nebo provizorní odstranění stromů), tak i z hlediska úprav a provázání technických norem a legislativy. Důležitá je též úprava majetko-právních vztahů (společné či sdružené trasy TI) a chování a zvyklostí, kdy by napomohla funkce městského inženýra či architekta, který by dohlížel na zakomponování MZI do územně plánovací dokumentace a koordinoval MZI, TI a DI. Zdůraznil též funkci zástupců města obcí, kteří by měli MZI vyžadovat.

David Hora z Treewalker, s. r. o., nám jako specialista na stromy vysvětlil, že technická opatření pro boj s klimatickou změnou a tepelnými ostrovy jsou příliš drahá a že stromy mají díky své schopnosti stínit a ochlazovat prostředí i zadržovat vodu nezastupitelnou roli (zajímavým údajem je, že ¼ ekosystémových služeb poskytovaných stromy je spojena s bioretencí). Hodnota zelené infrastruktury s časem narůstá, rozhodující je však její funkčnost, která je u stromů podmíněná velikostí a kondicí (strom ve městě, který se dožívá průměrně jen 15–20 let, má ješ-

tě nízkou ekologickou funkci). Dále D. Hora nastínil cesty k dosažení benefitů poskytovaných MZI, kterými je kombinace správných managementových opatření, která lze aplikovat okamžitě (např. zpřístupnění ZI pro vodu, zvýšení propustnosti zhutněných ploch ZI či změna krytu – druhu vegetace nebo typů povrchů), komplexních opatření s aktivní kombinací různých prvků MZI (průlehy, výsadbové pásy, zelené střechy atd.) a systémových opatření na podporu MZI v kontextu sídelního útvaru, kdy jsou definovány strategické cíle města. Nástroji mohou být Městské standardy a indexy pro kvantifikaci ekosystémových služeb poskytovaných MZI.

Ve třetím bloku přednášek se témata dotýkala odolnosti měst. **Jana Řadová** z Ústavu informatiky Akademie věd ČR nás seznámila s modelováním tepelného komfortu ve městech na úrovni čtvrtí. Složité 3D modely integrující informace o stěnách, střechách, výšce budov či vegetaci je možno použít pro urbanistické studie s cílem zjistit vliv materiálů či uspořádání objektů na pocitovou teplotu. Věděli jste např., že bílé vápencové kostky na chodnicích jsou nejhorším materiálem z hlediska teplot? Problematika uličního prostoru je komplexnější, než jsme si mnohdy mysleli. Změny totiž často mají protichůdné působení – co zlepší pocitovou teplotu, nemusí zlepšit jiné veličiny. Příkladem je husté stromovéadí v ulici, kdy je sice snížena teplota, avšak zvýšeny emise z dopravy v důsledku zhoršeného provětrávání ulice. Pro návrh adaptačních opatření na změnu klimatu je proto nezbytná multioborová diskuze a spolupráce. Je rovněž nutno zaměřit se na příčinu problému (např. příliš hustá doprava).

Druhým zahraničním hostem konference byla **Marianne Skov**, specialista na povodňová rizika z firmy Rambøll sídlící v dánské Kodani. Popsala proces plánování zaměřeného na odolnost vůči rizikům. Po stanovení rizika se iterativně plánují a navrhují opatření, zjišťuje jejich efekt a vyhodnocují náklady a přínosy. Důležité je správně vystavět business case (vztah mezi přínosy projektu a jeho cílem, posouzení smysluplnosti a návratnosti projektu).

Multifunkční řešení (např. dešťové hřiště, které slouží i pro dočasnou retenci vody) mají nejen přínos pro snížení rizika zaplavení a s ním spojených škod, ale i přidanou hodnotu (rekreační a estetická hodnota, stimulace sociálního prostředí atd.). Tento postup byl použit v řadě mezinárodních projektů i v Kodani při studii odolnosti vůči přívalovým deštům v rámci Plánu pro zvládání přívalových deštů. První tzv. povodňová ulice v Kodani – náměstí Svaté Anny (Sankt Annæ Plads) – obdržela i ocenění. Toto náměstí je nejnižším místem území v blízkosti přístavu a bylo často zaplavováno přívalovými dešti. Velké škody způsobila zejména průtrž mračen 2. června 2011. Navíc se jednalo o místo poměrně nevládné, s mnoha ploty a zaparkovanými auty. Městský úřad Kodaně se tedy rozhodl toto náměstí využít jak pro protipovodňovou ochranu oblasti, tak proměnit jeho vzhled. Střední část náměstí byla pomocí několika nenápadných stupňů snížena, takže tvoří retenční prostor o objemu 400 m³ (pro zachycení objemu stoletého deště); srážkové vody jsou pak odváděny tunelem do přístavu. Úprava náměstí znamená jeho velké oživení – byl vytvořen prostor pro odpočinek, procházky a je zde méně automobilového provozu, jak jsme sami mohli vidět během exkurze v rámci projektu Počítáme s vodou v roce 2018.

Marianne Skov hovoří o plánování zaměřeném na odolnost vůči rizikům

Panelová diskuse (zleva Zuzana Štemberová, Jana Řadová, Radim Vítek, David Hora, Jakub Cigler a Karel Kříž)

Posledním přednášejícím byl **Martin Ander** z Nadace Partnerství. Představil soutěž Adapterra Awards, která si klade za cíl vyzdvihnout a ocenit kvalitní projekty realizace adaptačních opatření na změnu klimatu v českých městech i krajině, a vytvořit tak databázi dobrých příkladů. Jedním z finalistů letošního ročníku v kategorii Zastavěná území byl i Park pod Plachtami v Brně-Novém Lískovci. Jedná se o hustě zastavěné svažité území, kde na sídlišti Kamenný vrch žije přes 11 000 obyvatel, a plánuje se jeho další rozvoj. Místní radnice zde vybudovala jezírko dotované dešťovou vodou ze střech okolních panelových domů, které zpomaluje odtok, pomáhá zvlhčovat mikroklima a vytváří v hustě urbanizované oblasti místo pro přírodu i odpočinek místních obyvatel. Do celého projektu byla od počátku zapojena veřejnost. Tato průběžná komunikace s občany se ukázala velmi nutnou pro úspěch celého projektu. Smysl celého systému hospodaření se srážkovými vodami vysvětlují informační tabule. Radnice řeší decentralizované nakládání s dešťovými vodami i dalšími drobnými objekty pro vsakování vody, průlehy, protierozními úpravami, zelenými střechami či změnami v managementu zelených ploch, takže se postupně vytváří celek, který nahradí původně zamýšlenou obří centrální betonovou retenční nádrž.

Konference byla zakončena **panelovou diskusí** na téma **Klíčové momenty při revitalizaci veřejných prostor se zapojením modro-zelené infrastruktury**. Diskuse se zúčastnili Jakub Cigler (Jakub Cigler Architekti), Radim Vítek (Kancelář architekta města Brna), Karel Kříž (ČVUT v Praze a Timao, s. r. o.), David Hora, DiS. (Trewalker, s. r. o.), Jana Řadová (Ústav informatiky, Akademie věd ČR) a Zuzana Štemberová (Terra Florida, v. o. s.) a moderoval ji Vojtěch Bareš z ČVUT.

Moderátor zahájil diskusi parafrází na motto Radima Vítka: „Na Českou republiku dobrý, ale kam dál?“ Diskutující se shodli, že MZI je součástí městského odvodnění, avšak města nejsou připravena MZI řešit a přijmout roli aktivního leadera a koordinátora. Je nutno změnit hierarchie („na prvním místě není internet, ale strom“). Ke změně přístupu k vodě je zapotřebí složité věci prezentovat jednoduše a zejména jednoduše definovat cíle s konkrétním časovým horizontem, které umožňují podnikat konkrétní kroky. Takovým cílem může být např. snížení teploty, které je rychle vidět a lze je dobře měřit.

Následně se diskutovalo, které profese jsou v přístupu k MZI konzervativní. Je to do značné míry záležitostí nikoliv profesí, ale osobního vzdělávání. Je stále málo odborníků, kteří vnímají meziooborové průniky. Nejúčinnější

je přivést různé profese na jedno pracoviště a podnítit interní diskusi. Klíčovou roli by mohli sehrát krajinářští architekti, protože estetika řešení napomáhá prodat ho veřejnosti. Na otázku, zda je veřejnost ochotna se kvůli MZI něčeho vzdát, však zazněly spíše skeptické odpovědi (např. parkování je prioritou). Je proto zapotřebí ukázat výhody MZI, avšak primární roli hraje požadavky a přístupy města (např. regulativy). Problematické může být přebírání prvků MZI do správy.

Marianne Skov pak chtěla, aby diskutující vyjmenovali největší překážky zavádění MZI. Padaly názory, že jimi jsou zaběhlé chování, obavy před změnami, pohodlnost, nedostatky v legislativě, chybějící osobní zodpovědnost a ochota nést riziko, nepružnost měst a jejich organizací, nedostatek odborníků či chybějící zakotvení krajinného plánování. Na její další dotaz, jak zapojujete veřejnost, vyšlo najevo, že veřejné projednávání se naše společnost musí teprve naučit, protože kritika je

často nekonstruktivní a negativní občané překřičí mlčící většinu, což je kontraproduktivní vůči kvalitě projektů.

Na závěr **David Stránský** shrnul nejdůležitější myšlenky z konference a vyjádřil naději, že přednášející svým nadšením pro obor snad nakazí i ostatní.

doc. Dr. Ing. Ivana Kabelková
odborná garantka projektu POČÍTÁME S VODOU

URBANIZACE KRAJINY A NÁSTROJE K JEJÍMU USMĚŘŇOVÁNÍ KONFERENCE

V úterý 4. února 2020 proběhla v kongresovém sálu SIC České zemědělské univerzity v Praze již šestá společná konference s názvem *Urbanizace krajiny a nástroje k jejímu usměřňování*. Na půdě univerzity ji pořádala Fakulta životního prostředí společně s Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK).

Na začátku programu proběhlo předávání cen AOPK ČR. Ocenění získalo šetrné zemědělské hospodaření v Moravském krasu a celoživotní práce pro naši přírodu, zejména pro ochranu lesů. V kategorii Počin si z rukou ředitele AOPK ČR Františka Pelce převzal ocenění Josef Stloukal, předseda představenstva firmy ZEMSPOL, a. s. V kategorii Osobnost získal ocenění za celoživotní práci Petr Moucha, lesník, jehož profesní i osobní život jsou nerozlučně spjatý s lesy a ochranou přírody.

Na úvod konference vystoupil náměstek ministra životního prostředí **Vladimír Mana**, který hovořil o urbanizaci a o tom, že každý typ krajiny je jí ohrožen. Poté vystoupila generální ředitelka Národního památkového ústavu **Naděžda Goryczková**, která apelovala na nezbytnost uchovávat hodnoty, respektovat historické souvislosti a čer-

pat z historie. Taktéž upozornila na rekonstrukci stavebního zákona, která by mohla ochranu přírody a krajiny posunout do nechtěných míst.

Dopolední blok s tématem „*Krajina – kulturní prostředí utvářející prostor pro život*“ začal přednáškou děkanky Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity **Aleny Salašové** o významu a hodnotě krajiny a Evropské úmluvě o krajině. Ta mluvila o hodnotě krajiny, která je především ve vyšším celospolečenském zájmu. Krajina je takové území, jaké je vnímáno lidmi. Ochrana krajiny je právem a povinností každého jedince, je hlavně o udržení charakteristických vlastností. Bez participativního plánování není ochrana krajiny plně účinná. Taktéž zmínila, že v současnosti převažuje názor ekonomického profitu jako hodnoty.

Věra Kučová z Národního památkového ústavu představila společné zájmy ochrany přírody a památkové péče na ochraně kulturních a historických hodnot krajiny. Připomněla, že UNESCO začíná více oceňovat celky kulturní krajiny. V loňském roce se na seznam UNESCO dostaly další dva celky z České republiky. Ochrana kulturních hodnot probíhá a stále se obje-

vují hodnotná území. Urbanizace krajiny byla, je a bude. Lze ji ale korigovat na základě platných právních norem. Zmínila také, že hodnota nezastavěné krajiny je až opomíjena ve jménu „rozvoje“ často se vylidňujících obcí.

Dalším přednášejícím dopoledního bloku byl předseda AK RP SCHKO Beskydy a člen AK RP SCHKO Bílé Karpaty **Milan Šuška** s tématem „*Rozmanitost architektury je bohatstvím Evropy*“. Ten velmi zajímavým způsobem upozornil, že současná architektura ztrácí identitu regionu. Stavební kulturu ovlivňuje hlavně reklama, která rozšiřuje stejné výrobky do celého světa. Vztah venkovské architektury ke krajině se v posledních letech vytrácí. Dobrým příkladem uvedl Švýcarsko, které má více stavebních zákonů pro jednotlivé regiony, které reflektují identitu místa a regulační podmínky. Na závěr zdůraznil, že důležitá je debata o stavební kultuře.

„*Specifika ochrany v CHKO*“ představili společně **Jindřich Horáček** a **Jaromír Kosejk** z AOPK ČR. Posuzování krajinného rázu na území CHKO je základní ochranou ve veřejném zájmu a vyplývá ze zákona i ze zřizovacích listin jednotlivých CHKO. Důležité je vnímat krajinu jako celek

složený z jednotlivých komponentů. Aby bylo možné i do budoucna zachovat ochranu hodnot krajiny, musí být tato ochrana předvídatelná, jednotná a transparentní. V roce 2020 by měla být z pověření MŽP vydána závazná metodika hodnocení krajinného rázu, kterou AOPK dopracuje k vydání.

Odpolední blok na téma „*Přírodní hodnoty v ÚP a při výstavbě*“ otevřel s přednáškou „*Chytrá krajina – nástroje ochrany jejich funkcí*“ rektor České zemědělské univerzity **Petr Sklenička**. Mluvil o vnímání povodní, sucha a eroze a o nedostatečné tempu adaptace na klimatické změny a používání protierozních opatření, opatření proti suchu a akumulace vod. Neumíme stále vyřešit krajinu tak, aby zvládala dlouhodobou adaptaci, třeba i po roce 2050. Představil tak chytrou krajinu pro zvládání sucha a povodní a také několik principů řešení.

Václav Hlaváč, ředitel regionálního pracoviště AOPK ČR, uvedl „*Druhou ochranu v ÚP*“. Přednáška se nesla hlavně představení jevu 36 a 36b v ÚAP. Jedná se o lokality výskytu zvláště chráněných živočichů a biotop vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců. Tyto jevy jsou podkladem k ochraně biotopů vybraných zvláště chráněných druhů v územním plánování.

Poslední příspěvek druhého bloku se nesl v duchu „*Staveb a stavebních úprav budov bezpečné pro ptáky*“, který prezentoval **Lukáš Viktora** z České společnosti ornitologické. Zastavenost krajiny neustále stoupá a přibývá rizikových staveb, které snižují možnost hnízdišť a bezpečných lokalit pro ptactvo. Obliba stavebních skel neustále stoupá a jen v rámci ČR po kolizi s touto rizikovou plochou umírá přes milion ptáků každý rok. Upozornil, že tato problematika není doposud součástí výuky na od-

borných školách a siluety na sklech nejsou dostatečným řešením.

Poslední blok konference se zabýval tématem „*Rekodifikace stavebního práva*“, kde se střetli **Petr Svoboda** z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který upozorňoval hlavně na záporny plánovaných změn a **František Korbel** zastupující kancelář HAVEL&PARTNERS, který hájil návrhy a upozorňoval na pozitiva.

Petr Svoboda ve své přednášce uvedl, že návrh zákona představuje degradaci v právní ochraně přírody a životního prostředí ve stavebně právních procesech a umožňuje její rozpad. František Korbel oponoval s tím, že jednu z nejdůležitějších věcí představuje integrace jednotlivých odborníků (povolovacích agend) a dále představil hlavní přehled změn.

Závěr konference přinesl diskusi k jednotlivým tématům a shrnutí celého dne.

Ing. Jakub Kotrla
Ústav územního rozvoje

Alžběta Vejvodová HOSPODÁŘSKÉ NOVINY

Bílá místa v územních plánech blokuji výstavbu

Stavebníky a majitele pozemků v řadě měst a obcí trápí bílá místa v územních plánech. Jde o pozemky, jejichž využití územní plán neřeší, ač v nich někdy stojí například domy nebo továrny a obchody. Pro vlastníky takových pozemků to znamená špatnou zprávu. Pokud by tam chtěli stavět, až na výjimky nedostanou stavební povolení. Problém, který trápí majitele po celém Česku, neřeší prozatím ani návrh nového stavebního zákona.

Zhruba na sto hektarech pozemků kolem Bernartic nad Odrou, obce cca s tisícovkou obyvatel v Moravskoslezském kraji, mělo vyrůst golfové hřiště a rodinné domy. Jenže část územního plánu, který s tím počítal, v roce 2015 zrušil ostravský krajský soud. Důvodem pro zrušení plánu bylo, že Krajský úřad Moravskoslezského kraje dostatečně nezduvodnil, proč umožnil vynětí pozemků ze zemědělského půdního fondu. Při svém rozhodování se nedržel kritérií, která pro takové rozhodnutí stanovila metodika Ministerstva životního prostředí, a ve svém posouzení ani neřešil všechny pozemky, o které v územním plánu šlo.

Od zrušení části územního plánu už uplynuly více než čtyři roky. Na jasnou odpověď, co bude v Bernarticích s bílými místy, se stále čeká. „Nové stanovisko krajského úřadu ke změně územního plánu bylo opět vyhodnoceno jako nepřezkoumatelné, nemělo náležitosti, které mít mělo. Museli jsme proto jít do dohádovacího řízení na Ministerstvo životního prostředí,“ vysvětluje místostarostka Bernartic Dagmar Glogarová. Tam se podařilo dosáhnout dohody, na jejímž základě teď obec územní plán přepracovává. Kvůli ochraně zemědělské půdy se musela vzdát některých parcel pro domy.

Podle místostarostky letitá absence části územního plánu brání rozvoji obce. „Zájem o pozemky v Bernarticích by

byl. V územním plánu teď ale není žádná plocha, kde by mohla vzniknout větší výstavba rodinných domů,“ říká.

Zrušení územního plánu soudem nebývá výjimečné. V minulosti se to stalo také například městu Prostějov, středoevropským Čestlicím nebo obci Tisá v Ústeckém kraji. Vypořádat se se soudním rozhodnutím a „vymazané“ místo zaplnit přitom nebývá pro obce jednoduché.

Prázdné místo v územním plánu podle právníků neznamena naprostý stop stav pro jakékoliv stavební plány. Avšak možnosti, co tam podle zákonné výjimky mohou úřady povolit, jsou omezené. „Jedná se jen o stavby infrastruktury či stavby pro lesnictví, zemědělství a ochranu přírody a krajiny,“ upozorňuje Lenka Němcová, advokátka a partnerka advokátní kanceláře Forlex. Stavby rodinných domů může obec v takových bílých místech povolit jen tam, kde hraničí s už existující zástavbou. Výjimka ze stavebního zákona, která to umožňuje, navíc platí jen do konce letošního roku.

„Stavební úřady si nevědí rady, jak postupovat k povolování staveb v bílých místech, takže žadatelé často odcházejí s nepořízenou a čeká se na zaplnění takového místa v územním plánu,“ popisuje advokát z kanceláře Frank Bold Jiří Nezhyba.

Někdy mohou doplnění územního plánu zkomplikovat i samy obce. Jak to může vypadat v praxi, kancelář ukazuje na případu, který teď řeší. Jde o povolení stavby rodinného domu v místech, kde zrušený územní plán počítal pouze s rekreačními chatami. „Stavební úřad nejprve tvrdil, že na bílém místě nelze vůbec stavbu povolit. Od tohoto názoru již ustoupil, ale řízení o povolení stavby trvá bez výsledku už téměř dva roky,“ uvádí Nezhybův kolega z Frank Bold, advokát Pavel Černý. Obec se mezitím snaží schválit změnu územního plánu, která by podmínky využití pozemku opět omezila.

„Jde o proces i na několik let,“ potvrzuje místopředseda Svazu měst a obcí a starosta Velkého Oseku Pavel Drahovzal. Častým důvodem pro zrušení územního plánu totiž podle něj bývá to, že se obec nedostatečně vypořádala s připomínkami dotčených osob, tedy těch, kterým patří pozemky v dané oblasti nebo žijí v jejich sousedství. „To tedy vyvolává nutnost dohody mezi zpracovatelem územního plánu, zadavatelem, tedy obcí, a dotčenými osobami či institucemi,“ popisuje častý důvod průtahů.

Návrh stavebního zákona řeší pouze případy, kdy odpůrci územní plán napadnou při jeho schvalování. Pokud soud v nějaké fázi plán zruší, mohou obce navázat na poslední krok, který nebyl zpochybněn. „Situaci, kdy dojde ke zrušení části územního plánu za doby jeho účinnosti, však návrh zákona výslovně neřeší,“ upozorňuje Němcová z Forlexu.

Obce tak ani nic nenutí, aby pro „prázdné“ pozemky přijaly nové řešení. „V návrhu nového stavebního zákona, stejně jako v tom starém, není žádná sankce, pokud obec bezodkladně nepřijme nový územní plán,“ uvádí advokát Vojtěch Faltus z kanceláře Eversheds Sutherland.

Právníci a stavební experti nyní volají alespoň po tom, aby zákon stanovil lhůtu, v níž je potřeba stavební zákon doplnit. „Já bych si dovedl představit, že by zákon stanovil tři měsíce, během nichž je obec povinná takové bílé místo zaplnit,“ doporučuje Faltus. Kdyby se tak nestalo, mohly by například volné pozemky převzít podmínky, které územní plán stanovuje pro okolní území.

Zavedení jasné lhůty, v níž je potřeba územní plán doplnit, by uvítal také Svaz měst a obcí. „Pokud bude mít obec to hlavní a poslední slovo, pak ano, ať je stanovena lhůta,“ říká Drahovzal.

Že by mohlo otázku doplnění územních plánů vyřešit v návrhu nového stavebního zákona detailněji, připouští i Ministerstvo pro místní rozvoj – předkladatel

návrhu. „*K tomuto bodu byly uplatněny připomínky v rámci meziresortního připomínkového řízení, které na ministerstvu aktuálně vyhodnocujeme a budeme se jednotlivými návrhy zabývat,*“ uvádí mluvčí resortu Vilém Frček.

Jak přesně by mohl výsledek vypadat, se ukáže začátkem dubna, kdy ministerstvo plánuje upravený návrh stavebního zákona předložit vládě.

[Hospodářské noviny, 5. 2. 2020, s. 14, © 2020 Economia, a. s. ISSN 0862-9587]

Rok Adolfa Loose 2020

V lednu 2020 byl v prostorách Studijního a dokumentačního centra Norbertov v Praze 6 – Střešovicích oficiálně vyhlášen Rok Adolfa Loose 2020. Cílem této iniciativy, vzniklé na půdě Muzea hlavního města Prahy a Národního památkového ústavu, je připomenout české i evropské veřejnosti 150 let od narození světově proslulého architekta Adolfa Loose (*10. prosince 1870 v Brně).

Projekt chce upozornit na krásu a promyšlenost dochovaných Loosových budov a interiérů v Čechách a na Moravě a také obrátit zájem veřejnosti k jeho ohroženým nebo dosud nedoceneným stavbám i neuskutečněným projektům.

V rámci Roku Adolfa Loose 2020 se pro letošní rok připravují kromě jiného tyto akce:

- Výstava Evropan Adolf Loos: (nejen) brněnské stopy Adolfa Loose. Muzeum města Brna, červen – prosinec 2020.
- Výstava Adolf Loos – interiéry v Plzni. Magistrát města Plzně – odbor památkové péče, ve spolupráci s Plzeň – TURISMUS, říjen 2020.
- Výstava o rekonstrukci vybraných Loosových plzeňských interiérů. Magistrát města Plzně – odbor památkové péče, ve spolupráci s Plzeň – TURISMUS, říjen – listopad 2020.
- Výstava Světobčan Adolf Loos. Muzeum hl. m. Prahy ve spolupráci s Národním technickým muzeem, prosinec 2020 – srpen 2021.

- Konference Adolf Loos – patnáct let obnovy kulturního dědictví. Muzeum hl. m. Prahy ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, září 2020.
- Vydání publikace On, Adolf Loos. Přepis deníků Bořivoje Kriegerbecka, spolupracovníka Adolfa Loose. Muzeum města Brna, prosinec 2020.
- Natáčení vzpomínek pamětníků o Adolfu Loosovi a jeho díle v rámci archivu Paměti národa. Muzeum hl. m. Prahy.
- Výstava Adolf Loos – modely ve vile Stiassni v Brně – modely nejznámějších realizovaných i nerealizovaných staveb A. Loose. Národní památkový ústav, červen – září 2020.
- Výstava Následovníci Adolfa Loose ve vile Stiassni v Brně – představí např. Heinricha Kulku, Karla Lhotu, Kurta Ungera, Paula Engelmannu či Rudolfa Welse. Národní památkový ústav, říjen – prosinec 2020.
- Mezinárodní odborné symposium v Brně o Adolfu Loosovi a jeho následovcích. Garantem konference je Národní památkový ústav, říjen 2020.

Adolf Loos, světobčan (1870–1933)

Adolf Loos se narodil v rodině brněnského kamenosochaře 10. prosince 1870. Studoval na Královské státní průmyslové škole v Liberci, dále pak na Vysoké škole technické v Drážďanech, odkud po třech letech odešel do Spojených států. Po návratu zpět do Evropy získal práci v ateliéru architekta Carla Mayredera a v roce 1897 si ve Vídni založil vlastní ateliér.

Ve Vídni strávil převážnou část svého života, byl třikrát ženatý, stanul v čele modernistického hnutí a založil vlastní školu architektury, v níž učil zásadám projektování v duchu modernismu. Na sklonku svého života se odstěhoval do Československa, kde mu bylo v roce 1930 prezidentem republiky uděleno čestné občanství. Adolf Loos zemřel v Kalksburgu u Vídně 23. srpna 1933.

Architekt Adolf Loos a jeho význam pro vývoj české architektury

Architekt Adolf Loos je řazen mezi nejvýznamnější osobnosti architektonické moderny, tedy po bok Fran-

ka Lloyda Wrighta, Le Corbusiera a Ludwiga Miese van der Rohe. Své teoretické postoje zformuloval již před první světovou válkou ve Vídni. Jeho esej Ornament a zločin z roku 1908 je považován za nejvýznamnější architektonický esej 20. století. Mezi nejdůležitější Loosovy stavby patří obchodní dům Goldman a Salatsch na Michalském náměstí ve Vídni (1910–1911), dům básníka Tristana Tzary v Paříži (1926), nerealizovaný projekt vily pro Josephinu Bakerovou a Müllerovu vilu v Praze (1929–1930), která je považována za Loosovo nejvyspělejší dílo.

V českých zemích vytvořil Adolf Loos řadu realizací. Nadvakrát působil v Plzni (v letech 1907–1908 a v letech 1928–1933), kde navrhoval bytové interiéry, v letech 1914–1932 realizoval několik projektů a staveb v Brně a Praze. 17. března 1911 vystoupil Adolf Loos poprvé veřejně v Praze, v Polytechnickém spolku německé techniky, s přednáškou Ornament a zločin.

V roce 1923 navštívil Adolf Loos v Brně spisovatele Bohumila Markalousa, spoluzakladatele revue Bytová kultura, v níž byly následně publikovány první soustavnější česky psané informace o Loosově architektonické a kritické činnosti. V Brně se Loos seznámil i s architektem Janem Vaněkem, ředitelem Uměleckoprůmyslových závodů, který jmenoval Loose zástupcem těchto závodů v Paříži. Markalous a Vaněk cílevědomě usilovali o to, aby se česká veřejnost seznámila s Loosovou činností. Vyvrcholením jejich snahy se stal přednáškový cyklus Za novou architekturu, pořádaný na přelomu let 1924 a 1925 UP závody a Klubem architektů. V tomto cyklu vystoupili J. J. Oud, W. Gropius, Le Corbusier, A. Ozefant, A. Loos, O. Tyl, K. Teige a J. Víšek.

V roce 1928 přenesl Loos těžiště svých aktivit do Československa — novými centry jeho činnosti se staly Praha a Plzeň, vyvrcholením jeho práce pak byla stavba rodinného domu pro Dr. Ing. Františka Müllera v Praze. Při stavbě tohoto domu Loos uplatnil svou koncepci uspořádání obytného prostoru, známou pod názvem Raumplan, která je založena na prostorové a výškové diferenciaci funkcí začleněných prostor.

Vnímání Loosova díla v českých zemích zásadním způsobem ovlivnil Bohumil Markalous, jenž vydal výběr Loosových statí Řeči do prázdna, a Karel Teige, který ve studii Moderní česká architektura zařadil Loose do kontextu vývoje české moderní architektury. V 60. a 80. letech minulého století se o propagaci Loosova díla u nás zasloužili PhDr. Věra Běhalová, prof. Zdeněk Kudělka, prof. Vladimír Šlapeta a někteří další čeští a rakouští badatelé.

[Zdroj: Muzeum hl. města Prahy.]

StavbaWEB

Ústavu územního rozvoje by se měly rozšířit pravomoci

Ústavu územního rozvoje v Brně by se měly rozšířit pravomoci a kompetence. Shromažďoval a poskytoval by důležitá data, měl by i výzkumnou část. Počítá s tím nový stavební zákon, který je v připomínkovém řízení. Na setkání s novináři to 28. ledna 2020 řekla ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová. Podle předsedy České komory architektů (ČKA) Jana Kasla by jako inspirace mohl sloužit Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy.

Ústav územního rozvoje v Brně byl založen v roce 1994 a je organizační složkou státu, zřízenou Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR). Působí v oborech územní plánování, regionální politika, bydlení a bytová politika, programy územního rozvoje regionů a obcí České republiky a cestovní ruch.

„Dobře si uvědomujeme, že v zákoně je potřeba zohlednit politiku architektury. My dokonce máme Ústav územního rozvoje v Brně. Nicméně by bylo potřeba rozšířit tento ústav o další kompetence. Je potřeba, aby shromažďoval a poskytoval data, abychom mohli v daném území kvalitně rozhodovat. Měl by mít také výzkumnou část,“ uvedla Dostálová.

Podle Dostálové by nasbíraná data dala lepší přehled například o tom, kolik v daném regionu chybí bytových domů. „U liniových staveb zase může být dalším kritériem třeba to, jak se oceňují

pozemky, jak je to s vyvlastňováním. Řešením by mohly být i cenové mapy pro tyto liniové stavby. Spolu s Českou komorou architektů se snažíme najít optimální řešení, které bychom zapracovali do zákona. Považují za důležité zdůraznit, že nevzniká žádný nový úřad. Pouze se mu rozšíří pravomoci a kompetence,“ doplnila ministryně.

Předseda ČKA Jan Kasl, který byl v letech 1998 až 2002 pražským primátorem, uvedl, že Ústav územního rozvoje by se mohl inspirovat Institutem plánování a rozvoje hlavního města Prahy. *„Měl by být také vědeckovýzkumným pracovištěm. A to je velká ambice, kterou by mělo Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) pomoci naplnit. A ať mu zákon umožní, aby se zabýval studiem dat. Dneska máme spoustu dat v cloudech, ale nemáme z toho žádné informace, neumíme s nimi pracovat. A ať ten ústav zůstane v Brně. Žádný pragocentrismus,“* řekl Kasl.

Podle něj ČKA připravovaný stavební zákon spíše podporuje, když z tezí, které Komora v roce 2017 při oznámení původního záměru přijala, jich je naplněna zhruba polovina. *„My vnímáme úplně nemožnou situaci, která ve stavebnictví nastala. Vidíme tam jeden problém, který se týká územního plánování a pro mě nepochopitelného postoje starostů, kteří dosáhli toho, že stavební úřady první instance nebudou integrovány do státní stavební správy,“* dodal Kasl.

MMR se v polovině ledna domluvilo se Svazem měst a obcí, že úředníci odpovědní za stavební řízení na úrovni obcí nebudou převedeni do nového státního modelu. Původně mělo pod stát přejít 13 500 úředníků, nyní to bude asi 7000.

Vláda si od nového stavebního zákona slibuje výrazné zrychlení a zjednodušení schvalování staveb. Podle údajů Světové banky patří Česko ve vyřízení stavebního povolení na 157. místo ze 190 porovnávaných zemí. K návrhu paragrafového znění přišlo asi 4 500 zásadních připomínek. Spousta z nich se ale překrývá, reálně to tedy bude méně. Vláda kvůli tomu prodloužila připomínkové řízení o dva měsíce do konce března.

Norma má řadu kritiků. Mezi nejčastější výtky patří to, že nahrává developerům a nechrání veřejné zájmy. Podle některých oponentů je dokonce protiústavní. Dostálová již dříve uvedla, že v připomínkovém řízení je ochotná dělat kompromisy, ovšem nesmí být porušen cíl zákona. Vláda počítá s jeho platností od začátku příštího roku. Účinnost bude podle Dostálové nabíhat postupně, nejzazší termín je polovina roku 2023.

[StavbaWEB.cz, 29. 1. 2020]

DOX Centrum současného umění

Galegion: Utopické město 14. 2. – 25. 5. 2020

Galegion je název desetiletého výzkumu o projektu studentů Fakulty architektury ČVUT v Praze a Vysoké

školy výtvarných umění v Bratislavě v ateliérech profesora Petra Hájka (Ateliér Hájek/Hulín FA ČVUT, Ateliér Hájek/Rypáková VŠVU). Výzkum se zabývá hledáním nových metod navrhování urbanismu a prověřuje je na řadě konkrétních lokalit. Výstava v Centru DOX (Poupětova 1, Praha 7) tento výzkum představí na vybraných projektech utopických měst.

[Centrum současného umění on-line; www.dox.cz]

StavbaWEB

Budoucnost územního plánování leží ve 3D

Územní plán je pro města a obce zcela zásadním dokumentem. Práce s ním pak zejména pro občany není zdaleka tak jednoduchá, jak by se od takového dokumentu očekávalo. Podle odborníků tak budoucnost územního plánování leží ve využití 3D technologií. Ty nabízejí snadnější orientaci, ale i lepší představu o tom, jak nová výstavba ovlivní stávající podobu místa. Jako první v Česku už novinku zkoušejí v jihočeských Rakovicích.

Příprava územního plánu je pro řadu měst a obcí velmi složitým procesem. Účastní se ho velké množství subjektů a jednání o výsledné podobě se mohou protáhnout i na řadu let. Například současný územní plán města Brna je v platnosti už více než čtvrt století a vydat nový město plánuje až v roce 2022. „Počítáme s tím, že hned po jeho vydání začneme s prací na zcela novém územním plánu Brna,“ říká Michal Sedláček, ředitel Kanceláře architekta města Brna, který má projekt na starost.

I když je Brno, co se doby mezi vydáním aktuálního a nového územního plánu týče, extrémní případ, pro všechny obce platí, že práce s výsledným dokumentem není, zvláště pro laika, vůbec jednoduchá. Pro uživatele je orientace v kombinaci textové části o desítkách stran a mapových podkladů přinejmenším nesnadná. A jen těžko se při pohledu na plán dá správně představit, jaké důsledky budou mít na stávající zástavbu nově navrhované plochy.

Nevýhody dvourozměrných územních plánů by mohl v blízké budoucnosti smazat přechod obcí a měst k využití 3D technologií. Takový model totiž ukáže obec přesně tak, jak je. „Pro jeho přípravu jsou využita data ze šikmého leteckého snímkování lokality, která jsou následně vizualizována. Budovy jsou pak ve výsledku naprosto věrohodné a s reálnou texturací. Díky tomuto řešení se tak lze v územním plánu prostorově jednoduše pohybovat a prohlížet detaily na budovách i plánovaných stavbách nebo plánované veřejné zeleni.“ popisuje Drahomíra Zedníčková, výkonná ředitelka společnosti TopGis, která se specializuje na letecké snímkování.

Pro laika je pak orientace v územním plánu, v němž vidí území obce ve všech souvislostech, daleko snazší. Následně pak může jedním klikem na vybrané místo zjistit základní informace o tom, co na daném pozemku může a nemůže stavět a za jakých podmínek. Stejně tak se jednoduše dozví, jaká infrastruktura se k danému pozemku váže. Podle odborníků se navíc využitím 3D modelů obce a města snáze vyhnou i negativním vlivům špatně naplánované zástavby. „Díky tomuto projektu a možnosti modelovat například navrhovanou vý-

stavbu, zeleň, dopravní nebo technickou infrastrukturu je možné vidět předpokládanou podobu obce nebo města tak, jak ji územní plán navrhuje. Pro zastupitelstva a veřejnost je tak snazší si uvědomit, jaká pozitiva a negativa může projednávaný návrh do budoucna přinést,“ komentuje Lenka Šimová, jednatelka společnosti Studio Map, která se na územní plánování specializuje.

3D územní plán již v Česku testují první obce

Územní plán ve 3D si v minulých měsících nechala jako první v Česku připravit jihočeská obec Rakovice, ve fázi přípravy je pak obdobné řešení i v obci Orlík nad Vltavou. Vedení rakovické radnice si přitom již nyní novinky v územním plánování chválí. Starosta obce Michal Počta vyzdvihuje zejména vizuální podobu plánu a právě snadnější orientaci v něm. „Od tohoto řešení očekáváme využití při pasportizaci majetku a jeho správě či snadné a rychlé získávání informací o parcelách, stejně jako i údajů potřebných při zpracování žádostí o dotace. V neposlední řadě pak také přiblížení územního plánu široké veřejnosti,“ říká starosta Rakovic.

S modely měst již pracují architekti

Možnosti využití reálných 3D modelů pro plánování jsou široké, s modely budov i celých městských tříd doposud pracovali zejména architekti. Těm práce s nimi umožňuje využívat například nástroje pro měření délek, výšek nebo ploch objektů. Přístupné jsou jim též dynamické analýzy viditelnosti, oslunění a zastínění. Ověřit si tam mohou například i to, jaké stíny vrhají budovy v libovolný den a hodinu v roce. A to nejen u stávajících budov a objektů, ale i těch plánovaných.

„Mají totiž možnost do modelu nahrávat projekty nových staveb či rozvojové záměry k posuzování doplněné o katastr nemovitostí, územní plán ve 3D a další informace vhodné pro interaktivní vizualizaci města. To jim umožní podívat se, jak plánovaná stavba skutečně zapadne do stávající zástavby či podoby města,“ dodává Drahomíra Zedníčková s tím, že současný nástup 3D územních plánů umožní to samé, jen ve větším měřítku, i obcím a městům.

[StavbaWEB, tisková zpráva z 24. 2. 2020]

Praha zřídí tým koordinátorů zapojujících veřejnost do projektu

StavbaWEB

Pražský magistrát zřídí systém koordinátorů, kteří budou zapojovat veřejnost do rozhodování o celoměstských plánech a projektech. Systém takzvaných participativních koordinátorů v pondělí 17. února 2020 schválili pražští radní. Pilotní fáze začne letos a skončí v roce 2022. Zapojí se do ní desítky radnic. Náklady jsou zhruba 3,5 milionu korun. Město je vezme z neúčelové rezervy, která není vázána na žádný konkrétní účel.

Cílem je zapojit včas lidi do rozhodování o projektech a zvýšit jejich informovanost. Nyní se takzvaná participace odehrává především na úrovni městských částí. To znamená, že lidé nemají možnost se vyjádřit k celoměstským tématům. „Taková situace zvyšuje riziko, že veřejnost bude reagovat na navrhované změny v pozdních fázích příprav projektů a koncepcí, čímž samozřejmě dojde k nárůstu nákladů na jejich realizaci,“ píše se v dokumentu schváleném radními.

Koordinátor bude zajišťovat nejen zapojení obyvatel do rozhodování, ale rovněž bude projekty koordinovat například odbory městských částí nebo zajistí spolupráci městských institucí s tou kterou radnicí. „Pokud od začátku projektu zapojíme občany a informujeme je, tak se sice může zdát, že se proces zbrzdí, tak v konečném důsledku proces schvalování bude rychlejší. Když se najde shoda na začátku, je pak vše rychlejší,“ řekl náměstek primátora Adam Scheinherr (Praha Sobě).

Koordinátoři budou řešit například chystané rekonstrukce ulic. „Přímo se to dotýká lidí, kteří tam žijí. Konkrétní projekty ještě nejsou určeny, budou si je nyní městské části vybírat,“ řekl Scheinherr. V minulosti obdobný postup město použilo při přípravě rekonstrukce Vinohradské ulice.

V pilotní fázi se do projektu zapojí desítky městských částí. Mezi nimi jsou mimo jiné Praha 1, 3, 5, 14 nebo Zbraslav a Běchovice. Jako náhradníci byly vybrány Praha 11 a Klánovice. V každé ze zmíněných městských částí bude zří-

zena jedna pozice koordinátora. Podle Scheinherra je možné, že v některých částech bude tento člověk pracovat na částečný úvazek.

Město má připraveno ve schváleném rozpočtu navíc 50 milionů korun na takzvané participativní rozpočty, kdy lidé hlasují o tom, do kterých projektů dá radnice část svého rozpočtu.

[StavbaWEB, tisková zpráva z 19. 2. 2020]

Rok 2019 byl pro stavebnictví úspěšný

Stavební produkce vzrostla v roce 2019 meziročně o 2,3 % a jednalo se již o třetí rok růstu. V dobré kondici je pozemní i inženýrské stavitelství a vývoj v oblasti hodnoty stavebních povolení a zakázek dává naději také do roku 2020. Dařilo se též bytové výstavbě zejména ve fázi zahajování.

Stavební produkce loni navázala na úspěchy z předchozích let a reálné meziročně vzrostla o 2,3 %. Produkce pozemního stavitelství se meziročně zvýšila o 2,0 % a k celkovému růstu přispěla 1,4 procentního bodu. Inženýrské stavitelství zaznamenalo o něco rychlejší růst, o 3,4 %, ale příspěvek byl s ohledem na menší váhu pouze +0,9 procentního bodu. „Podle dosud známých statistických údajů můžeme předpokládat, že objem stavebních prací se za rok 2019 bude pohybovat kolem 550 mld. korun v běžných cenách,“ říká Petra Cuřínová, vedoucí oddělení statistiky stavebnictví a bytové výstavby ČSÚ.

Naději na příznivý vývoj dává statistika stavebních povolení. Jejich orientační hodnota dosáhla loni 414,3 mld. Kč a meziroční růst o 15,7 % byl již pátým v řadě. Dařilo se nové výstavbě i změnám dokončených staveb ve všech kategoriích. „Nejvíce k růstu orientační hodnoty stavebních povolení přispěla nová výstavba bytových budov a opravy dopravní infrastruktury,“ upozorňuje Marek Rojíček, předseda ČSÚ. Trendu orientační hodnoty stavebních povolení odpovídal také vývoj stavebních zakázek. Celková hodnota nových

zakázek uzavřených v roce 2019 činila 248,5 mld. a meziročně díky inženýrským stavbám vzrostla o 5,3 % Kč. Nové zakázky v pozemním stavitelství zaznamenaly stagnaci, což lze s přihlédnutím k vysoké základně z předchozích let hodnotit kladně.

V roce 2019 byla zahájena výstavba 38 677 bytů, což oproti roku 2018 představuje růst o 16,8 %. Jednalo se o již šestý růst v řadě, což lze zcela jistě považovat za úspěch, i když základna z let 2012 a 2013 byla velmi nízká. Většinu zahájených bytů tvoří byty v rodinných domech a realizují se převážně mimo hlavní město. V Praze se uplatňují především byty v bytových domech a v roce 2019 se jich zahájilo meziročně dvakrát více. „Dokončování bytové výstavby aktuálně těží z vysokého zahajování v minulých letech. V roce 2019 počet dokončených bytů přesáhl 36 tisíc a přiblížil se hodnotám z období konjunkturálních let, kdy bylo dokončováno řádově kolem 40 tisíc bytů,“ uvádí Radek Matějka, ředitel odboru statistiky zemědělství a lesnictví, průmyslu, stavebnictví a energetiky ČSÚ.

[StavbaWEB on-line a CZSO.CZ. Český statistický úřad on-line, tisková zpráva z 6. 2. 2020]

Příroda architektuře sluší

Z diskusního setkání „Architektura a krajina ve městě“, které se uskutečnilo dne 25. 2. 2020 v CAMP v Praze, vyplynulo, že modrozelená infrastruktura zůstává pro investory, ale i projektanty relativně novým, byť stále aktuálnějším tématem. Vhodně navržená opatření napomáhají výstavbě udržitelné architektury i adaptabilitě na klimatické změny v urbanizované krajině.

Ještě donedávna byla architektura často vnímána odděleně od krajiny. Protože ale dochází k prolínání těchto částí prostředí, je třeba hledat cesty k jejich harmonickému soužití. Díky němu se mohou například realizovat opatření vedoucí k adaptabilitě na klimatické změny i k udržitelnosti staveb. Předmětem bouřlivých diskusí je aktuálně především návrat přirozeného vodního režimu do urbanizovaného prostředí.

Podle názoru Petra Valdmana, ředitele Státního fondu životního prostředí ČR (SFŽP ČR), ale není nutné vnímat klimatické změny pouze jako hrozbu: „Každá hrozba zároveň generuje příležitost. Spíše než omezování a nastavování mantinelů předpisy považují za důležité provádět osvětu veřejnosti a motivovat architekty k navrhování a realizování vhodných opatření“. Tématem není jen zachycování dešťové vody, ale její udržení v krajině, přizpůsobení se novému rozložení srážek v roce. Ve své přednášce proto na příkladech představil význam a přínos „modrozelených opatření“ v urbanizovaných územích – náměstí v Moravském Písku se zasakovacími prvky, zasakovací průlehy v Bruntále, zachytávání dešťové vody v základní škole v Praze 4. Mezi příklady kvalitních udržitelných staveb (které kladou důraz na využívání obnovitelných zdrojů energie, efektivně nakládají s odpady, využívají srážkovou vodu a recyklují vodu šedou) upozornil na pražský bytový komplex Luka Living, dům s mokřadní střechou na Letné, Otevřenou zahradu v Brně, pasivní základní školu v Psárech. „SFŽP ČR již podpořilo stovky projektů modrozelené infrastruktury a adaptace na klimatické změny. Realizováno bylo díky národním či evropským dotacím více než 100 000 nových ekologických kotlů, 6 500 nádrží na dešťovou vodu, tisíce zelených či vodních prvků a mnoho dalších projektů“, shrnul svou přednášku Petr Valdman.

Pilotní projekt adaptace na klimatické změny podporovaný městem vzniká v pražském Hloubětíně. Na původním brownfieldu zde vyrůstají nové rezidenční čtvrti SUOMI a LAPPI, jejichž benefitem bude rekultivovaný meandr říčky Rokytka se zeleným pásem v bezprostřední blízkosti bytových domů. Rezidenční areál navazuje na zeď v okolí koryta řeky a protahuje ji až do náměstí ve středu zastavovaného území. Každý bytový dům má navíc svou soukromou zeď. V tomto projektu se podařilo zvýšit biodiverzitu krajiny a regulovat průtok dešťové vody, zvětšit rozsah vodního toku a kultivovat centrální zasakovací prostor – pomocí průlehu, koryt, vsakovacích luk, retenčních nádrží atd.

„Při řešení v areálu Suomi Hloubětín využil developer YIT Stavo zkušeností, které získal při testování svého dokončeného rezidenčního areálu Koivu Zličín v Praze 5, kde je realizován komplexní systém odvodu dešťových vod“, vysvětlil při své prezentaci projektu Petr Altmann, Area Project Manager z YIT Stavo.

Jaromír Hainc, ředitel Sekce detailu města na IPR Praha, v kontextu plánovaných revitalizací v metropoli upozornil na náročnost dosažení konsenzu mezi požadavky 57 pražských městských částí, 22 stavebních úřadů, 435 obcí přilehlých k Praze a IPR Praha. Představil ve svém vystoupení mimo jiné konkrétní pozitivní příklady z metropole, např. pilotní projekt revitalizace pražských sídlišť – vnitrobloku Vybíralova a také koncepci Císařského ostrova, kde vzniká protipovodňová ochrana i kultivace celého nábreží. Připomenul také studii tzv. Hradebního korza v centru Prahy, u něhož je prověřována výsadba různých typů stromů a jejich vliv na proudění vzduchu ulicemi.

V panelové diskusi, která následovala po úvodních přednáškách, vystoupili krajinářská architektka Markéta Veličková, dále Antonín Lupíšek, vedoucí oddělení Architektury a životního prostředí na ČVUT UCEEB, architekt Pavel Buryška z ateliéru XTOPIX a ar-

chitekt Petr Jehlík ze společnosti Fiala + Nemec. Přítomní se shodli, že téma modrozelených opatření se všichni teprve učí. „Ještě před 10 lety o něm nikdo nemluvil“, říká Markéta Veličková, kterou doplnil Petr Jehlík: „Když jsme v roce 2012 začali navrhovat palác Drn na Národní třídě, byly diskuse o zelené fasádě v památkové rezervaci náročné. Příroda ale proměňuje tváře domů, dobře se s architekturou doplňuje a vždy jí bude slušet“. Antonín Lupíšek z vlastní zkušenosti ví, že: „Na UCEEB se stále častěji obrací developéři, kteří si začínají uvědomovat výhody vegetace na fasádách i střechách pro ochlazení budov, stejně jako přínosy správného hospodaření s vodou pro město.“

Přítomní architekti a krajinářští architekti jsou přesvědčeni, že je při návrhu řešení veřejného prostoru nutné spolupracovat se specialisty, především se šikovnými dopravními inženýry i vodohospodáři, a zároveň musí zadavatel včas nechat zpracovat také management údržby zelenomodrých opatření. „Stromy jsou nejlepší klimatizace“, říká Markéta Veličková. „Ale jsou zároveň stavbou, která potřebuje reagovat na stávající infrastrukturu města. Výsazování alejí a stromořadí ve městech může být někdy kvůli podzemním vedením či archeologickým vykopávkám velmi komplikované“, dodává. Stejně tak může být problém umístování retenčních nádrží pod terén.

Pavel Buryška upozornil, že by měly existovat dotační tituly, které by podporovaly komplexní řešení území – tedy části nad povrchem i pod terénem. Podle sdělení Petra Valdmana se s takovými programy počítá a jsou již v přípravě. Moderátora akce Jiřího Jaroše zajímalo, zda lze měřit efektivitu zelených opatření na budovách. Ing. Lupíšek oznámil, že UCEEB monitoruje a zkoumá 30 typů různých zelených střeš, včetně dopadů v případě jejich nedostatečné či nesprávné údržby. Ostatně na údržbu veřejného prostoru upozornil i Petr Altmann. Posteskl si, že přestože developéři zainvestují realizaci modrozeleného opatření, městská část si tento veřejný prostor nemá odvahu převzít, jelikož nemá finanční prostředky na jeho údržbu.

Součástí akce organizované ABF, a. s., bylo rovněž zahájení 12. ročníku soutěže pro mladé a začínající architektky do 33 let YOUNG ARCHITECT AWARD 2020, jejímž tématem je právě Architektura a krajina ve městě. Výsledky soutěže budou slavnostně zveřejněny dne 8. září 2020 – více na www.yaa.cz

[Tisková zpráva ABF ze dne 3. 3. 2020]

TISKOVÉ ZPRÁVY

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Česká republika přichází délkou stavebního řízení o desítky miliard korun

Současná úprava stavebního práva je zcela nevyhovující a je potřeba radikální změna, shodla se ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová s předsedou České komory architektů (ČKA) Janem Kaslem na jednání, které se uskutečnilo 28. ledna 2020. „Když trvá získat stavební povole-

ní pět a více let, výsledný dům je nejen morálně zastaralý, ale především o třetinu dražší, protože za tu dobu stoupla cena stavebních prací. Délka stavebního řízení nás z pohledu České republiky jako celku v součtu připravila o desítky miliard korun,“ uvedl architekt po jednání s ministryní.

Jan Kasl ocenil, že Ministerstvo pro místní rozvoj promítlo do nového stavebního zákona velkou část z deseti tezí, které pro rekodifikaci sepsala Česká komora architektů už před více než dvěma roky. „Jen komplexní změna legislativy nám umožní zkrátit povolování staveb na jeden rok, držet tak krok s technologickými a environmentálními

trendy a Česká republika zůstane konkurenceschopná v kontextu okolních zemí. Ty nám utíkají, jak ukazuje žebříček Doing Business mapující složitost stavebního řízení, ve kterém je například Polsko o více než sto příček před námi,“ reagovala ministryně Klára Dostálová.

Nový stavební zákon, který začne platit od roku 2021 a bude účinný cca v polovině roku 2023, přinese nové uspořádání stavební správy, dodržování lhůt a integraci dotčených orgánů do státní stavební správy. Nově už bude existovat pouze jedno řízení, což spolu s minimalizací počtu razítek zamezí nekonečnému toku odvolání a soudních přezkumů, které proces

získání povolení protahují mnohdy o roky. „Naše stavební právo je především procesní. Cílem není postavit kvalitní dům, ale mít ho správně povolený. V odvolání proti územnímu rozhodnutí a následně stavebnímu povolení se dnes s oblibou napadají všechna závazná stanoviska dotčených orgánů, každé pak přezkoumává příslušné ministerstvo, a nakonec odpůrce stavby ještě ke všemu vznese námitku systémové podjatosti,“ popsal svou zkušenost předseda ČKA a zároveň praktikující architekt. „Ochrana veřejného zájmu zůstane zachována, ale nekonečný ping-pong mezi úřady navzájem a úřady a soudy musí skončit. Každý musí mít právo na odvolání, ale v celém procesu jen jednou,“ reagovala Klára Dostálová.

Jan Kasl s ministryní dále hovořil o tom, jak bude zákon reflektovat právo obcí na samosprávu. Podle něho by měly mít obce možnost prosazovat svá práva již především v územním plánování, s čímž Klára Dostálová souhlasí. Se zástupci největších měst proto nyní Ministerstvo pro místní rozvoj hledá shodu, jak tuto oblast ve stavebním zákoně upravit. „Vnímám, že je problém pro velká města vytvořit a schválit v současných legislativních podmínkách územní plány. Na stole je v tuto chvíli možnost, že obce budou pořizovat územní plány v samostatné působnosti nebo v přenesené působnosti jako dosud. Se soudci zároveň jednáme o tom, jakou právní formou by byly vydávány územní plány. Jakmile v tomto bude více jasno, s městy se znovu sejdem,“ dodala Klára Dostálová.

Ministryně se dohodla s Českou komorou architektů také na spolupráci při transformaci brněnského Ústavu územního rozvoje, který je organizační složkou ministerstva. Do budoucna by z něj mohlo vzniknout vědecko-výzkumné a popularizační pracoviště, které bude sloužit státu také jako datová základna pro plánování infrastruktury a rozvoje. Byl by využitelný například pro tvorbu cenových map nebo typizaci určitých druhů staveb. „Abychom mohli v území rozhodovat, potřebujeme data a analýzy. Právě tyto činnosti by mohl stávající ústav vykonávat. První činnost, kterou brzy

nově převezme, bude Národní geoportál a příprava Národního územního plánu, jehož vznik už schválili poslanci,“ dodala ministryně.

[Tisková zpráva MMR ze dne 28. 1. 2020]

Stavební zákon by měl Praze pomoci čelit bytové krizi a dobudovat dopravní infrastrukturu

Praha potřebuje dobudovat chybějící infrastrukturu a stavět nové byty, kterých je v metropoli nedostatek. Proto si hodně slibuje od nového stavebního zákona. Ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová ho dne 4. února letošního roku přišla starostům městských částí a vedení Prahy představit. „Stavební zákon není jen nějakou procesní normou, ale je podstatný pro to, jak se budou rozvíjet města. Praha samotná tvoří 25 procent HDP země, spolu se svým zázemím pak dokonce 50 procent. Stavební rozvoj je pro ni tedy naprosto zásadní,“ zahájil pražský seminář primátor Zdeněk Hřib.

Podle prognóz se dá předpokládat, že do roku 2050 vznikne z metropole a Středočeského kraje megaregion s 3,5 miliony či více obyvateli. Bohužel se tyto dlouhodobé demografické trendy stále více míjejí s naší schopností s nimi alespoň držet krok při budování infrastruktury, veřejných služeb nebo bydlení. Specifičnost velkých měst a Prahy především zdůraznil primátor hlavně v oblasti územního plánování. „Naším cílem je, aby role samospráv v územním plánování byla neoddiskutovatelná. Kdo jiný, než města samotná by měl rozhodovat o svém rozvoji,“ poznamenala Dostálová.

Tomu by měl pomoci právě nový stavební zákon, který zjednoduší povolování staveb, maximálně zredukuje počet potřebných razítek a zajistí dodržování lhůt, s čímž se potýká obzvláště v Praze téměř každý investor. Tomu dnes trvá v metropoli získat stavební povolení na bytový dům v průměru déle než pět let. Ale například vnější obchvat města se projektuje už od 70. let, dosud ho stojí jen polovina.

Až bude platit nový stavební zákon – postupně bude nabývat účinnosti od začátku roku 2021 do poloviny roku 2023 – už by se také nemělo stát, že výstavbu Pražského okruhu směrem do Běchovic bude povolovat malý stavební úřad v Uhříněvsi. Ten pak udělá chybu, protože nemá se složitými stavbami za deset miliard žádné zkušenosti a výstavba se zase o několik měsíců posune. „Přitom se na úředníky v Uhříněvsi nemůžeme zlobit, že udělali chybu, když povolují megastavbu, se kterou do té doby nikdy nepřišli do styku,“ poznamenala Dostálová. Na výstavbu části okruhu číslo 511 netrpělivě čekají zejména obyvatelé Spořilova, její zpoždění má ale i výrazné ekonomické dopady. Komplikované povolovací procesy zbrzdily stavbu Pražského okruhu do Běchovic podle údajů Ministerstva dopravy už o 15 let a prodražily ji o 1,5 miliardy korun, a to se ještě ani nekoplo do země.

Podle nového modelu stavební správy, který přinese rekodifikace, zůstanou v první linii stavební úřady v přenesené působnosti na obcích s rozšířenou působností. O stavbách nadmístního významu budou ale rozhodovat krajské stavební úřady, které již budou čistě státní správou a budou v nich začleněny dotčené orgány tak, aby investor už v budoucnu nemusel shánět víc kulatých razítek, ještě než vůbec může jít na stavební úřad.

„Rozhodně nebudeme budovat žádné nové úřady na zelené louce. Stát již má stavební úřady na svých ministerstvech a ty budou základem pro státní stavební správu. Dnes máme neuvěřitelně roztržitou strukturu, a to 714 obecních stavebních úřadů, 609 speciálních stavebních úřadů, 9 báňských a 4 vojenských. Takže celkem více než 1 300 úřadů a pro srovnání 4x větší Polsko jich má jen 300. No a v těch našich úřadech pracuje více než 13 tisíc lidí. A tito lidé si díky té roztržitosti nemohou pomoci,“ vysvětlila ministryně Klára Dostálová.

Pražský radní Jan Chabr ocenil, že nový model stavební správy přinese Praze příležitost uplatnit celoměstský pohled a jednotu rozhodování ve sta-

vebních řízeních, který plánovala zavést v minulém roce TOP 09 prostřednictvím hlavního stavebního úřadu města. Ten měl zajistit metodické vedení 22 současných stavebních úřadů, které jsou na městských částech.

[Tisková zpráva MMR ze dne 4. 2. 2020]

Novela programu „Výstavba“ umožňuje obcím větší pružnost

Vláda schválila 17. února 2020 vylepšení podmínek programu **Výstavba pro obce** č. 112/2019, vycházejícího z loňského vyhodnocení požadavků obcí a mezirezortních připomínek. Novela reaguje na mnohé dotazy obcí na možnost rekonstrukce nevyužívaných rodinných domů v obecním vlastnictví namísto novostaveb, pro které nemají vhodné pozemky. Tento typ rekonstrukcí musel doposud Státní fond rozvoje bydlení (SFRB) zamítat. Úpravou podmínek (nízký příjem a nevyhovující bydlení) se také významně rozšířila cílová skupina možných příjemců o jedno a dvoučlenné sociálně slabé domácnosti, typicky seniory a matky samoživitelky. Úprava programu, na který je alokováno 650 milionů korun, tím může pomoci odhadem 60 000 až 70 000 těchto domácností v České republice, jejichž bytová situace patří k nejhůře řešitelným.

„Díky návrhové spolupráci se starosty a starostkami jsme upravili několik stěžejních podmínek programu **Výstavba**,“ vysvětluje ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová. „Jednou z nich je přidání možnosti stavebních úprav už existujících nebytových prostor v bytových domech, kterých je podle průzkumu 9 156. A dále nástavbami, přístavbami a modernizací bytových domů. Mnoho obcí preferuje úpravy těchto objektů před novou výstavbou, pro kterou by navíc musely zabírat zemědělskou půdu. Tím chráníme i životní prostředí a umožníme rekonstrukci vybydlených domů.“

Druhou významnou změnou je změna výpočtu maximálního příjmu domácnosti tak, aby se už neodvíjelo od životního minima, které se roky nemění, ale od násobku hrubé měsíční mzdy, která

průběžně stoupá a proto lépe vyjadřuje ekonomickou situaci obyvatel. Tím zajistíme, aby nám z příjemců nakonec nevypadly ty nejohroženější cílové skupiny, jakými jsou máločetné domácnosti seniorů, mladých rodin nebo matek samoživitelek,“ zdůrazňuje ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Využitím peněz na už existující objekty přispěje novela rovněž k promíchávání různých sociálních skupin a předejde vzniku vyloučených lokalit. Spektrum domácností, které novela zasáhne díky přepočtu násobku příjmů, staví Českou republiku na úroveň vyspělých zemí Evropy.

Více o programu Výstavba pro obce

Výzva k předkládání žádostí o dotaci v rámci programu **Výstavba pro obce** dle nařízení vlády č. 112/2019, byla vyhlášena dne 20. května 2019. Je zaměřena na pořízení sociálních bytů, sociálních domů nebo sociálních bytů ve smíšeném domě prostřednictvím investiční dotace. Sociální byty jsou určeny pro způsobilé domácnosti, které mají nízký příjem a nevyhovující bydlení. Nízký příjem a nevyhovující bydlení jsou definovány v nařízení vlády č. 112/2019 Sb. § 2 písm. c) a d).

Oprávněnými žadateli programu jsou obce, dobrovolné svazky obcí, městská část hlavního města Prahy a městský obvod nebo městská část u územně členěných statutárních měst. Z dotace lze pořídit sociální dům, část smíšeného domu nebo sociální byt.

Finanční objem výzvy je 650 000 000 Kč a administruje ji Státní fond rozvoje bydlení, zřizovaný Ministerstvem pro místní rozvoj. Dostupné bydlení umožňuje SFRB také formou zvýhod-

něných úvěrů ve výši 350 000 000 Kč. Více na www.sfrb.cz.

[Tisková zpráva MMR ze dne 17. 2. 2020]

Přes jednu miliardu chtějí žadatelé na dotacích ministerstva v oblasti bydlení

Ministerstvo pro místní rozvoj v průběhu podzimu loňského roku vyhlásilo výzvy na podávání žádostí o národní dotace v oblasti bydlení, konkrétně v programech Podpora bydlení a Podpora bydlení v oblastech se strategickou průmyslovou zónou (SPZ). Příjem žádostí byl 21. ledna ukončen a nyní probíhá jejich kontrola a vyhodnocení. Celková výše požadovaných dotací převýšila částku 1,1 mld. Kč.

„O národní dotace z oblasti bydlení je každoročně velký zájem. Žadatelé s touto podporou počítají a každý rok si připravují a podávají projekty. Budu se snažit najít další finanční prostředky tak, abychom podpořili co nejvíce kvalitních projektů,“ uvedla ministryně pro místní rozvoj Klára Dostálová.

Příjem žádostí na podporu bydlení v rámci národních programů Ministerstva pro místní rozvoj byl zahájen 21. října minulého roku a ukončen 21. ledna. Ministerstvo pro místní rozvoj nyní musí všechny žádosti důkladně vyhodnotit. Výsledky by měly být známy přibližně v druhé polovině dubna. Mezi žadatele se rozdělí až 585 milionů korun.

Na webových stránkách jednotlivých dotačních programů nyní zájemci naleznou seznamy všech podaných žádostí včetně výše požadované dotace.

[Tisková zpráva MMR ze dne 10. 2. 2020]

Program	Podprogram	Dotační titul	Počet	Požadavek Kč
Program Podpora bydlení 2020	Podporované byty	Pečovatelský byt	27	213 000 000
		Komunikativní dům seniorů	19	161 400 000
	Bytové domy bez bariér		268	379 218 192
		Technická infrastruktura	94	119 960 914
Program Podpora bydlení v SPZ 2020	Výstavba technické infrastruktury v SPZ		5	84 517 073
	Výstavba bytů v SPZ		4	153 959 000
Celkem			417	1 112 055 179

